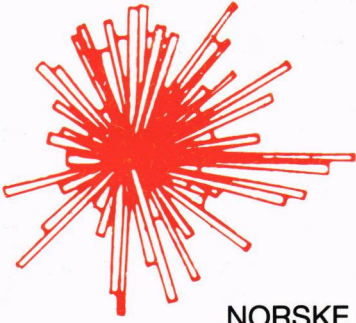
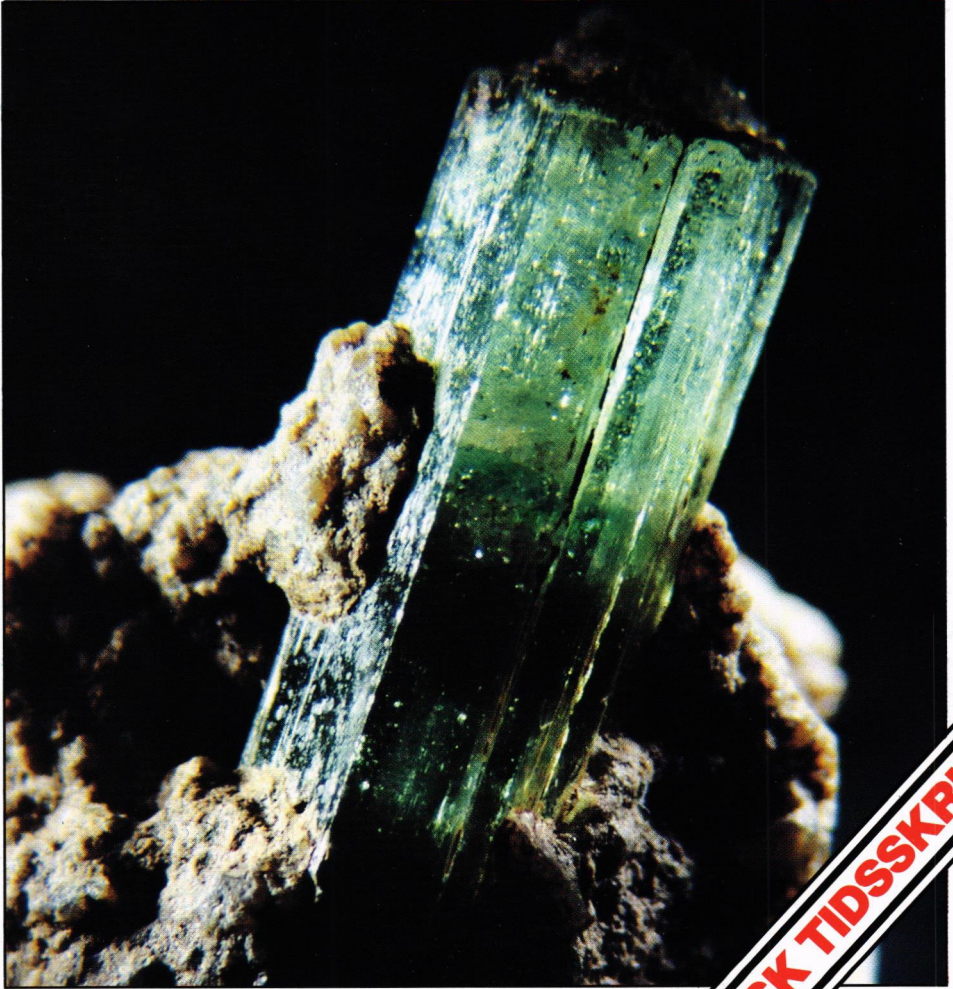

ISSN 0333-4481

NAGS NYTT

NORSKE AMATØRGEOLOGERS SAMMENSLUTNING

OKT./DES. 1989 16. ÅRGANG NR. 4

LØSSALG KR. 25,-

NORDISK TIDSSKRIFT

Ei viktig felthandbok for amatør-geologen

NORSK STEIN- BOK

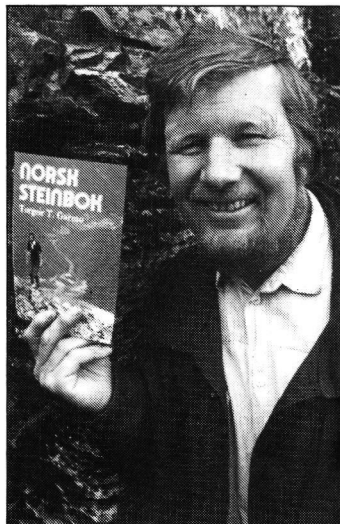
av Torgeir T. Garmo

Nå i ny og utvida utgåve!

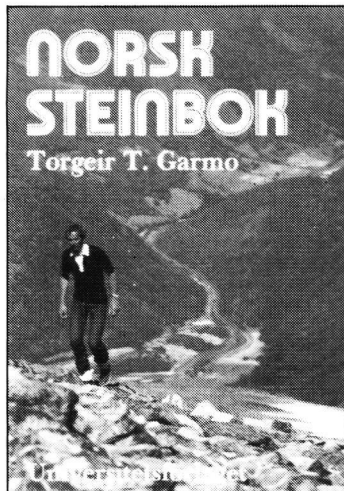
Norsk Steinbok er ei rikt illustrert bok med over hundre bilete i farger av alle dei viktigaste norske minerala og bergartane. Tekstene i boka omtalar utsjånaden på dei ulike stoffa og deira fysiske eigenskapar og forekomstmåtar. Boka fortel og kvar i landet dei ulike minerala finst.

Den fyrste utgåva av Norsk Steinbok av Torgeir T. Garmo kom ut i 1983. Den nye utgåva er utvida og omarbeidd både i tekst og bilete. Ei rekke nye mineral blir omtala (namna er nå i samsvaret med UBO-skrift nr. 15: Mineralnamn).

**273 sider, kr 345,-
ISBN 82-00-18125-1 (1989)**

Forfattern Torgeir T. Garmo arbeider til dagleg ved Fossheim Steinsenter i Lom. Fossheim Steinsenter er ein viktig møteplass for amatørgeologar i heile Norden.

NAGS-Nytt Nr. 4, 1989. 16. årgang

NAGS-Nytt

Redaktør:

Geir Henning Wiik

2740 Roa

Tlf. 063 26 159 kl. 09.00-15.00

Redaksjonskomite:

Burny Iversen

Strandbygdvn. 41

2400 Elverum

Bjørn Holt

Karjolv. 51, 1600 Fredrikstad

Tlf. 09 39 07 78

NAGS-Nytt kommer ut fire ganger pr. år og blir sendt alle medlemsforeningene i NAGS i det antall som ønskes. Hver enkelt forening er ansvarlig for videreutsendelse til sine medlemmer. Enkeltpersoner kan tegne abonnement og vil da få tilsendt NAGS-Nytt direkte. Pris kr 125,- pr. år
Postgirokontto: 2 73 43 33

NAGS sekretariat:

Bergen og Omegn

Geologiforening

Formann: Karl Dalen

Bønnesskogen 37, 5062 Bønes

Sekretær:

Berit Nicolaisen

Vestre Hops vei 3, 5030 Hop

Kasserer:

Eva Ryland

Sollien 126, 5030 Landås

NAGS

NAGS står for Norske Amatørgeologers Sammenslutning som er et forbund av de fleste amatørgeologiske foreninger i Norge. NAGS er et rådgivende og koordinerende organ for medlemsforeningene – Representanter for foreningene møtes to ganger i året for å drøfte saker av felles interesse.

Innhold

Redaksjonelt	4
Erdmann-gruva <i>ghw</i>	6
Sliparen och råmaterialet <i>David Olson</i>	9
NAGS Årsmøte 1989	10
12. NAGS-messe <i>Hans Chr. Berntzen</i>	12
En kjapp tur i EF-land <i>ghw</i>	14
Nagsmessen fra to handleres synspunkt <i>Solveig og Ingebjørg</i>	17
Birkeland sinkgruver i Sauda <i>Harald Kristiansen</i>	18
13. NAGS-messe, Hamar	20
Rapport fra München-messa	21
Glimt fra Kongsbergmessa	22
Leserbrev	24
Debatt	25
Gullundersøkelser i Sandøldalen	30
Gullvegen <i>Knop</i>	31
Norden rundt – nytt fra foreningene	32
Sett & Hørt	35
Rettelser til vernede lokaliteter i Norge <i>Lars O. Kvamsdal</i>	38
Bokanmeldelse	39
Etter Neumann	40
Div. småplukk	40
10-års jubileum i Odda	42

Forsidebilde: Smaragdkrystall, 12 mm, på matriks, Minesund.

Foto/samling: Burny Iversen

Baksidebilde: Normarkittblokk, Øståsen, Hadeland. Lav-, mose- og lyngdekke har det tatt mange hundre år å etablere.

NAGS-foto.

REDAKSJONELT

Tøm «Grisebingen»!

Den ligger der med et illusorisk vern, kvarts/anatasforekomsten på Matskorhæ, Hardangervidda. Illusorisk, fordi den ikke som andre vernede mineralforekomster er vernet med medhold i naturvernloven, med andre ord vernet etter vedtak i Statsråd.

Hva har skjedd? Direktoratet for Statens Skoger har foretatt et høyst privat vern med medhold i de etterhvert beryktede «godseierparagrafene» 396 og 399. Etter dette har Vestlandets Skogforvaltning (Statens Skoger) aktivt gått ut og bedt om politiets bistand til å håndheve disse lovene, ikke bare på Matskorhæ, men på all statens grunn. Da blir det intet spesielt, ved den anatasforekomsten en ønsker å verne. Hele det moralske grunnlaget smuldrer vekk og det blir uklart og vanskelig å forholde seg til for alle parter. Noen bør nå skjære gjennom denne verkebyllen å bestemme ett eller annet. I realiteten finnes det bare to farbare veier:

– man verner det som er igjen som «Naturminne». Dette er kanskje ikke den beste løsningen. Vi tror ikke besøket av naturvitenskapelig interesserte har vært stort de seinere årene. En del samlere har vært innom, det virker som om de stort sett har oppført seg pent. Litt plukking utenfor og så en rask og nervøs tur inn uten redskap har vært vanlig. Men det skal også sies at det har vært gjort minst ett skikkelig jafs i forekomsten. Slike grobianer er det vanskelig å beskytte seg imot og liknende raid vil nok også komme i framtida. Særlig slik det er nå, med en ikke-legitim fredning som det dessuten er umulig å håndheve.

– de geologiske museene i Sør-Norge (Oslo, Kongsberg, Bergen) sikrer denne forekomsten på den eneste mulige måten. Konservatorene ved de nevnte institusjoner bør ta et møte/seminar i løpet av vinteren hvor en bare har følgende emne til drøfting; Hva skal vi gjøre med Matskorhæ? NAGS-nytt bistår gjerne ved arrangementet, men ikke nødvendigvis ved tømningen om det blir konklusjonen, det blir en grisejobb.

Norske museer og institusjoner vil her kunne skaffe seg en sårt tiltrengt byttebase vis a vis andre museer rundt omkring i verden. Det vil vi norske samlere kunne nytte godt av. Det er sjelden det dukker opp nye fine ting i museenes samlinger. Men med et innkjøpsbudsjett på 15-20.000 kroner har vi forståelse for det.

Vår konklusjon er:

Registrer, ta bilder og film, driv forskning og aktivt vern, få verkebyllen ut, tøm grisebingen! Alternativet, slik det nå er rotet til, synes å være kaos med påfølgende kriminalitet.

REDAKSJONELT

Takk

til alle som har sendt inn forslag til nytt navn på NAGS-nytt. Det har kommet mange bra forslag. Redaksjonen og sekretariatet har ennå ikke tatt noen avgjørelse, men det er helt klart at nr. 1 '90 ikke vil hete NAGS-nytt.

En glede

En glede for oss er det når noen i bare velvilje tilbyr seg å skrive om dette eller hint. Vi blir gjerne enige om tidsfrister ved slike anledninger. Disse fristene er vi faktisk nødt til å overholde om vi skal få ut bladet til fastsatt tid. Når tidsfristen er ute kommer vi i et dilemma. Skal vi begynne å purre på saken eller skal vi skrive den selv, eller skal vi skrive noe helt annet. Som oftest velger vi det siste, det tar mindre tid og så har vi tingene under kontroll – tidsmessig. Men det kan føre til et problem:

Det meste av det som står i bladet blir skrevet av redaksjonen. Da vil vi ende opp i redaktørens egen bakgård til slutt. Det er ikke sikkert det er så interessant, selvom det ligger noen tonn stein der. Derfor, skriv og ta bilder! Vi vil alle vite mer om hva akkurat du gjør, hva du finner og hvordan det ser ut. Og gjerne hvordan du har det ellers også.

Advarsel

Den forening som våger å forhindre at vi får ønske alle våre lesere en god jul og et riktig godt nytt år i god tid ved ikke å sende ut NAGS-nytt til sine medlemmer i god tid før jul, vil vi gjerne få snakke litt nærmere med. Vi vil iallefall få dem notert på blokka vår slik at de kan få sin rettmessige plass i «gapestokken» som er en ny spalte som vi «muligens overveier å planlegge hvis forholdene ellers skulle legge seg til rette».

God jul og et riktig godt nytt år

NAGS-nytt ønsker lesere, annonsører og alle de som har stått på for å skape et bedre blad God Jul og Godt Nyttår!

Fargefondet

Fargefondet til Nags-nytt er nå oppe i hele 110 kroner. Vi trodde at vi skulle sikre oss en smule kapitalbase på NAGS/KOG-messa. Men det så ikke ut til at wulfenitt/mimetitt var den store tingen. Vi solgte to stuffer fra vår stand på messa. En praktstuff til 100 og en annen ikke mye dårligere for en svett 10 krone utav barnehånd. Det var det hele, det sviktet vel litt på markedsføringsida for oss. Men de ligger nå her så hvis noen er interesert så si ifra. Kanskje vi bygger oss et skrivebord av stuffene, det vi har er fullt av papir.

Farger får nok fortsatt holde seg på omslaget. Men vi trøster oss med at det er ikke alle som har såpass.

I neste nr.

I neste nummer skal du få lese....., skriver vi ofte i kjeft overmot. Det er jo så lenge til så vi regner med at det ordner seg. Den oppmerksomme leser vil sikkert ha merket seg at det slett ikke alltid ordner seg. I dette nr. skulle det bl.a. ha vært en artikkel om steinsamling og EDB. Vi har besluttet å la den stå over. En av grunnene til dette er at det nå er norske datafirmaer i gang med å lage søke/bestemmelsesprogram for mineraler, samt et arkiv/databaseprogram for steinsamlere. Prisen er antydnet å bli ca. 500 kroner for det hele. Dette høres spennende ut. Vi presenterer nyheten i februarnummeret. Hm...?! Der var i igjen.

NAGS-nytt foto

Erdmann-gruva

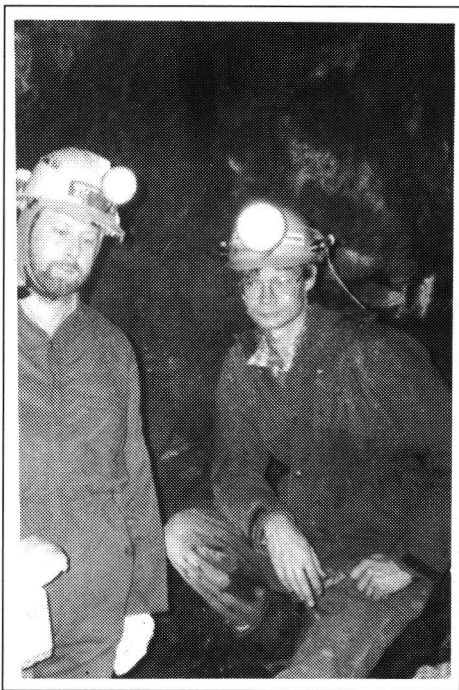
I NAGS-nytt 3 '82 stod det en 8 siders artikkel, om «Gruvedrift i Nannestad» skrevet av Johan Ryddingstad

14 kilometer innover på høstglatte skogsbilveier hadde vi bak oss da vi var framme ved skiltene som varslet om «farlige gruveåpninger». Lokkende saker egentlig. Og jeg var spent, etter å ha takket ja til å bli med Hans-Jørgen og Morten på en «reportasjetur» til gruvene på Romeriksåsen (Nannestad, Akershus). Jeg hadde egentlig tenkt lenge at jeg burde ha vært der siden jeg bare bor en rimelig sykkeltur unna. Disse gruvene hadde også samme eier og ble drevet parallellt med gruvene i gruaområdet (NAGS-nytt 3 '89).

Men nå sto vi der i høstmørket og skulle inn i enda mer mørke. Greit det, jeg har

alltid synes det gir lite mening å krype rundt i mørke høl når sola skinner.

Rundt og ned åsen bar det, til gruveåpningen på Erdmanngruva som lå beskjedent til, nesten gjemt inne i et tett granholt. Den gapte villig opp og slukte oss for noen timer. Det var virkelig dimensjoner her inne. Flere hundre meter innover og så opp ei særdeles vaklevoren trapp, og så opp til høyre og litt fram og så opp og... nei dette kom jeg fort utav. Men til laumontitten kom vi, og den var prektig. Frisk og fin, med harde vannklare nåler. Noen av disse inntil 3-4 cm lange nålene hadde staset seg opp med sekskantede kalsittkrystaller, 3-5 mm,

NAGS-nytt foto

som «svevde» vektløst i smådrusene. Det var en høytidstund å ligge på magen inne i den trange spalten og betrakte dette her. Det er vel også høyst sannsynlig at de er finest der de står. I laumontitt er jo vannet som inngår i mineralet svært løst kjemisk bundet. Så løst at det rett og slett unnslipper om lufta rundt blir for tørr. Noen laumontittstuffer vil etter kort tid falle sammen til et hvitt pulver, andre er mer stabile. Denne her skal være av det mer stabile slaget. Etter å ha blitt dusjet med hårlakk er krystallene etter et år like harde, men de har blitt hvite. (Meddelelse fra Hans-Jørgen). Er det noen som har noen gode råd, så kom med dem. Foreløpig ligger det materialet jeg tok med hjem under våte aviser i fuktig rom. Men det er ingen brukbar løsning i lengden.

Etter ei tid ved laumontittforekomsten bar det oppover i gruva. Etter litt klatring på og omkring råtne forbygginger

og rustent jernskrap, skinneganger og heisanordninger var vi oppe ved kalksoenen. Her tok vi matrast før vi tok tingene nærmere i øyensyn. Det var absolutt verdt en titt. Fine druserom var det nesten overalt i kalken med krystaller (hex) opptil 4-5 cm, brun stillbitt stakk opp gjennom kalsitten på noe av materialet. Fine saker. Og det gjorde godt å legge hånd på noe av det. Suget har i grunnen vært der helt fra jeg sikret meg en stoff på OG's juleauksjon i fjor (NAGS-nytt 1 '89). Men de var litt vanskelig tilgjengelig kalsittgruppene. Med et bein på hylla og ett i lufta, ei hand i meiselen og ei i hammeren så burde en strengt tatt være boltet fast, men det gikk forholdsvis greit det hele. Vi hadde bare et uhell og det var da to av oss raste ut etter å ha stolt litt for mye på en 60 år gammel stakk, «den så jo så solid ut». Det gikk godt, bare 3-4 meter nedigjennom, men det kunne ha gått riktig ille. Så om dette er holdt i en lett tone så er det egentlig en alvorlig advarsel. Stoffene kom i sekken og skuffet ikke ved nærmere gransking i skikkelig lys da jeg kom hjem klokka tre på natta.

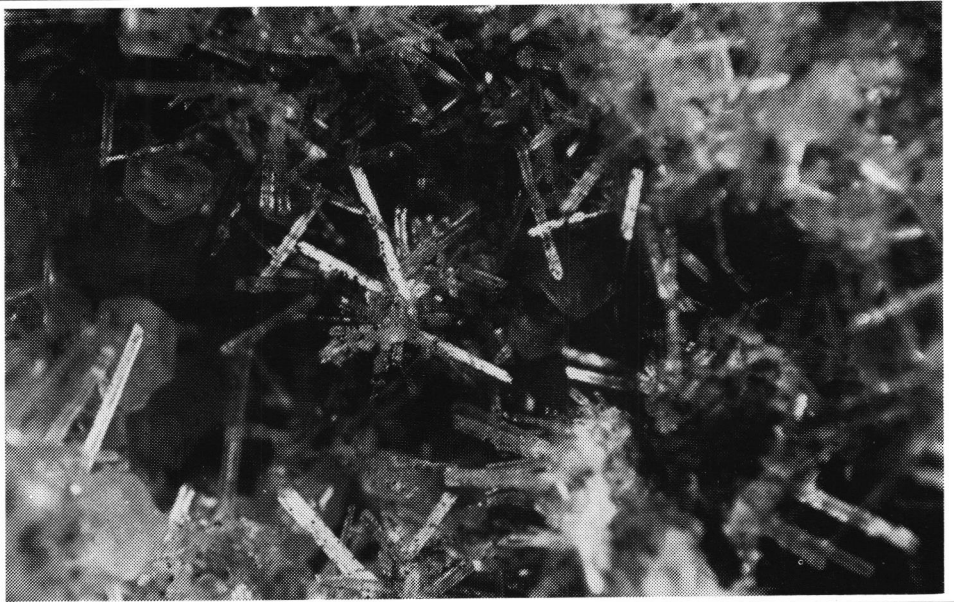
ghw

Mineraler fra Erdmann-gruva

Av: Hans-Jørgen Berg

APOPHYLLITT

Dette er en presisering av funn rapportert av Larsen (se Neumann side 204, under apophyllitt). Mineralet opptrer med to forskjellige habitus i en åpen forkastningssprekk i Erdmanngruva, sammen med kalkspat, epidot, sinkblende, laumontitt, kloritt og pyritt. Hos den første varianten er flatene (110) og (001) dominerende, mens (011) ser ut til å være fraværende. Mineralet er påtruffet som «flatklemt kuber» med sideflater opp til 2 cm. Apophyllitten er delvis omvandlet til et hvitt pulver av ukjent sammensetning. Hos den andre varian-

Laumontitt med kalkitt. Billedbredde 10 cm.

NAGS-nytt foto

ten er alle de ovenfornevnte flatene representert. Denne varianten opptrer som glassklare krystaller, opp til 5 mm lange.

LAUMONTITT

Laumontitt er funnet i en åpen forkastningssprekk i en gruve ved Engelstadsvangen. Mineralet opptrer som prismatiske krystaller rundt 1 mm tykke og opp til 15 mm lange. (Foto). Laumontitten er assosiert med kalkspat, epidot, sinkblende, apophyllitt, kloritt og pyritt. Mineralet opptrer også i druserom som rundt 2 mm tykke og opp til 5 mm lange prismatiske krystaller på stilbitt.

STILBITT

Stillbitt er påtruffet i to forskjellige parageneser i en gruve ved Engelstadsvangen.

a) I druserom i en kalkspatgang. Mineralet opptrer her som nekkformede, brune aggregater på opp til 3 cm lengde, sittende på kalkspatkrystaller. (Foto).

b) I druserom i en mineralisert forkastningssprekk. Mineralet opptrer her som

*Stilbitt og kalkitt. Billedbredde 5 cm.
NAGS-nytt foto*

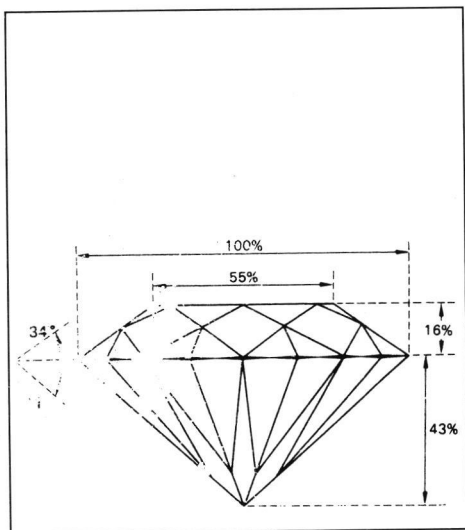
perlemorsfargede, nekkformede aggregater, opp til 2 cm lange, delvis dekket av laumontitt.

Sliparen och råmaterialet

Av: David Olson

Det har kommit förfrågningar till NAGS om artiklar om slipning. Eftersom jag har slipat i snart 25 år och också är författare till boken «Slipa Stenar» (Kommer ut igen hos ICA-förlaget under våren) så blev jag tillfrågad om bidrag i ämnet. Jag tänkte börja med problemet att skaffa råmaterial.

Ett par gånger om året drömmer jag om sten. Mina innersta gemmologiska önsningar tar över sömnen och jag drömmer om att plocka perfekta, djupblåa, klara akvamarinkrystaller eller någon annan läckerhet.

Alla slipare, som har hållit på ett tag, längtar efter vissa material som är så gott som omöjliga att få tag i. Problemet är att listan på «drömmaterial» blir längre och längre hela tiden. Och inte är det bara mitt begär som gör listan längre. Faktum är att det blir svårare och svårare att få tag i material. Många material som man köpte för trumbling för 20 år sedan köper man per gram idag! En del material går inte att få tag i överhuvudtaget. Andra material finns, men hamnar hos kapitalstarka uppköpare från Idar-Oberstein, Bangkok eller Japan.

Vad gör man? Hur skall hobbysliparen komma över någonting riktigt spännande? Visst vill man slipa annat än bergslagssten, järnmalm och thulit?

Här finns några tips:

1. LÄR DIG SÅ MYCKET SOM MÖJLIGT!

Eftersom jag möter kunder i butiken och på mässorna har jag lärt mig en del om stenfolket. Ofte är problemet inte att det inte finns råmaterial utan att kunderna helt enkelt vet för lite för att göra vettiga köp. Hos Ingeborgs Stenar hade vi en bit gem-krysokola av bästa kvalitet – hård, bra färg, ljusgenomskinlig. (Egentligen var det kalcidon med kryso-kollafärg). Biten kostade 15 kronor.

Den låg på bordet i flera år. Ingen köpte. Till slut tog jag bort den för att slipa själv. Stenen kom från Inspiration-gruvan i Globe, Arizona – nästan den enda plats i världen där sådant material finns. Den kostar idag i Arizona \$1000 per kilo.

2. HÅLL ÖGONEN ÖPPNA!

Det gäller att titta mycket noga när man är på mässorna.

På danska mässan nyligen såg jag en bit citronkvarns för 10 kronor grammet. Inom en kvart hade jag köpt en större och bättre bit för 54 öre grammet hos en annan handlare. Men den dyra handlaren hade också ett mycket bra köp – klar ljusgrön hiddenit för 7 kronor grammet – vansinnigt billigt!

Ibland vet inte handlare heller värdet på det de säljer. När så är fallet kan man minsann göra fynd.

NAGS ÅRSMØTE 1989

Norske Amatørgeologers Sammenslutnings årsmøte ble holdt på Kongsberg 12/8-89. I alt 20 representanter for 14 medlemsforeninger var tilstede foruten NAGS-sekretariatets 4 medlemmer. Møtestart kl. 13.00. I henhold til vedtektene ble følgende sakliste gjennomgått:

1. Godkjenning av innkalling

Innkallingen ble godkjent uten kommentarer.

2. Godkjenning av dagsorden

Dagsorden ble godkjent uten kommentarer.

3. Valg av møteleder og referent

Som møteleder ble valgt Karl Dalen og som referent Berit Nicolaisen.

4. Sekretariatets årsberetning

Noen samlende årsberetning forelå ikke fra sekretariatet, bl.a. på grunn av en relativt kort funksjonstid. Det ble henvist til referatene fra forrige årsmøte og vintermøtet.

5. Regnskap

Regnskapet ble opplest og gjennomgått. Formannen beklaget at regnskapet ikke var sendt ut på forhånd, men begrunnet det med at man hadde hatt problemer med å presentere et akseptabelt regnskap bl.a. på grunn av en del nødvendig opprydningsarbeid etter forrige års sekretariatsløse periode. Kassereren fikk honnør for sin innsats fra NAGS' forrige formann.

Der oppsto en del diskusjon omkring messefondets funksjon og størrelse. Dette krevde en oppklarende runde, men ellers ble regnskapet godkjent uten innvendinger.

6. Arrangement av Nordisk Stein- og Mineralmesse

Hedmark Geologiforening ble tildelt dette arrangementet for 1990 på årsmøtet i 1988. Søknad forelå fra Moss og Omegn Geologiforening om tildeling av messen i 1991, en søknad som ble godkjent etter at man hadde diskutert om en

geologiforening fritt skal kunne terminfeste messen eller om NAGS skal kunne sette rammer for dette (Moss har hatt sine messer relativt sent på sommeren/høsten). Dette må taes opp ved senere anledninger men vil ikke kunne få konsekvenser for messene i 1990 og 91.

Der oppsto diskusjon om messens plassering, og om man eventuelt skulle legge denne til et fast sted, noe som ble imøtegått av flere idet man så på en messetildeling både som en økonomisk fordel og som en spore for den arrangerende klubb.

Viktigheten av at neste og forrige messerangør «snakket med hverandre» ble understreket. Diverse rekvisita kunne benyttes om igjen og erfaringer burde ikke trekkes på områder der de allerede var trukket av andre. Det ble vedtatt å arrangere et møte mellom Kongsberg, Hedmark og Moss med oppsummering av årets inntrykk og erfaringer. En rapport fra møtet vil bli sendt sekretariatet. Etter avstemning ble der til møtet bevilget 2000 kroner av messefondet.

7. Messeregnskap og messefond

Orientering om disse var gitt under behandlingen av regnskapet samt under punkt 6 ovenfor.

8. NAGS-nytt

Se vedlagte årsmelding fra redaktøren. Medlemmene oppfordres sterkt til innsendelse av stoff med innhold fra lokalplanet (intervjuer, referater, inntrykk, turopplevelser osv.). Gjerne med fotos. Redaktøren finner det hensiktsmessig at NAGS-nytt har eget resultatregnskap. Dette ble da også enstemmig vedtatt.

Redaktøren vil også disponere de midler som naturlig faller inn under bladets drift. Regnskapet vil bli ført av NAGS kassere som – sammen med revisor – vil ha kontrollen med NAGS og NAGS-nytt økonomiske drift. Redaktøren ønsket medlemskap i Norsk Fagpresses For-ening. Det ble vedtatt 1 års prøvemed-lemskap. Det ble også vedtatt å utlyse navnekonkurranse for om mulig å finne et bedre navn på vårt medlemsblad. Sek-retariat og redaksjonskommite er jury. Redaktøren er eneansvarlig for bladet og kan variere antall sider. Dette vil medføre prisvariasjoner fra gang til gang.

9. Vedtektsendringer

Et forslag til vedtektsendringer forelå angående årsmøtet og dets tidsmessige plassering. Vedtak ble gjort mot en stemme og flyttingen av årsmøtet med-førte også endring i regnskapsåret m.m. Reviderte vedtekter er vedlagt og man vil finne endringer i paragrafene 5 og 6 i tillegg til justeringer i paragraf 9 som følge av de gjorde vedtak.

10. Innkomne forslag

Det ble vedtatt å opprette et reiseforde-lingsfond. En tilleggskontingent øremer-ket fondet og i størrelsesorden 5 kroner pr. medlem ble vedtatt mot 2 stemmer. I tillegg vil fondet finansieres ved at ren-tene fra messefondet overføres og ved at der settes tak på messefondet slik at det overskytende også overføres reiseforde-lingsfondet. Det ble vedtatt at taket skulle være 40.000 kroner. Et mindretall på 4 ønsket 25.000 kroner som tak. Oppgaven med å utarbeide forslag til bruk av fondet ble overlatt sekretariatet.

11. Kontingent

Kontingenten for 1990 blir 10 kroner, hvorav 5 kroner øremerkes reiseforde-lingsfondet.

12. Valg

Formannen, kassereren og sekretæren står til neste årsmøte. Redaktøren ble gjenvalgt med akklamasjon. Revisor står frem til neste årsmøte.

Berit Nicolaisen, sekretær/referent.

STENSLIPING

Stikk innom oss og se vårt
store utvalg til rimelige priser.

- Slipeutstyr
- Råsten
- Innfatninger
- Mineraler
- Stensmykker
- Presangartikler
- Caboconer i norsk
sten og mye mer

GEO-HOBBY^{AS}

Trondheimsvn. 6, Oslo 5.
Tlf. (02) 37 67 88

Åpent: 10.00 – 16.00 (13.00)
Mandag stengt.

12. NORDISK STEIN- OG MINERALMESSE 1989

Turen fram og tilbake, noen tanker om NAGS-messen og opplevelser i messehallen samt årsmøtet.

Av Hans Chr. Berntzen

NAGS 12. – tolvte – Nordisk stein- og mineralmesse. Tenk tolvte messe i NAGS regi! Skulle vi ta turen over til messen? Det er tross alt ca. 40 mil fra Bergen til messen. Men steinfeberen rev og slet i kroppen, så det ble til at det tross alt er «kun» 40 «små» mil til messen. Og tilbaketuren kunne man jo betrakte som en steintur, så da så, da er det ikke så langt allikevel.

Overnatting ble bestilt på Grand, null problem med overnattingen der i gården. Turen startet fredag 11.8 om ettermiddagen ca. kl. 16.00, i overskyet vær, men ikke regn. Det eneste det «regnet» med, var trailere! Og den som har kjørt bak trailere på smale vestlands veier, vet at det tar tid. Adrenalinet til sjåføren stiger til uante høyder, og den siste traileren måtte bite i gresset på Dyranut. En 2 liters Taunus har ikke respekt for noe. Men så, Geilo, Dagali osv., REGN! og mer regn. Passering Fliesberg; svart, og utrolige mengder regn, selv for en barket vestlending. Men vi kjempet oss i mål kl. 23.00.

Og der, 4 meter og 25 cm fra inngangen til grand Hotell, hvem satt der? Jo, vår ærede formann (både BOG og NAGS), sekretær og kasserer, smilende og avslappet med hvert sitt glass... æ, æ, æ,... brus.

Dramatisk tur? Vel noe overdrevet, men til ettertanke for foreninger som synes at 4-5 mil er for langt (jeg tenker på fremmøte på NAGS-årsmøtene).

Lørdag var messedag nr. 1. Vi ankom ca. kl. 10.15 og kjørte elegant forbi nedkjørselen, selv om vi godt visste hvor

messehallen var. Skiltet med «steinmesse» var et ynkelig skilt ved siden av en stor, glørete sirkusplakat. Men en rask helomvending med bilen ordnet dette. Smilende vakter anviste plass, på baksiden av hallen. Sirkus på forsiden tett opp mot inngangen, og grov pukkk på parkeringsplassen på baksiden, et slett første-inntrykk.

Vel inne i resepsjonen kunne man melde seg på steinfesten, til kr 150,-, og betale sin inngangsbillett på kr 20,-. Prisen? Ikke noe spesielt å si på den. Vel inne i hallen begynner man å se etter kjente ansikter, og det var faktisk en god del av den sorten, ivrig opptatt med steinprat. Men så, midt i inngang/utgangen for utstillerne, forsøkte noen fortvilte mennesker å lage til barneaktiviteter. Fremtidens steinsamlere var forvist til en liten avkrok, som de måtte dele med travle utstillere. Dette i sterk kontrast til de store arealene midt i messehallen, som ikke var i bruk til noe som helst. Så jeg håper dette blir bedre på neste messe. Tross alt, dette koster så lite, og betyr så mye for de små.

Men det var nå mineralene vi var kommet for å se. Vi merket oss spesielt polakken Klaus Lezek med sine halitt/gips, gips/cølestin m/svovel til en sympatisk pris.

Min kones stadige besøk på stand 16, og de lengre samtaler med Edda Mork, forekom meg å bli en dyr affære. Men jeg må innrømme at Edda hadde en pen stand og at veskene og beltene var av høy klasse. Så da så!

Mens man rusler rundt i messehallen og

lytter på samtaler mellom handlere og kunder, hender det at en kan overhøre en samtale om mineraler som får en stakkar til å krympe seg. Handleren legger ut i det vide og brede om noe han/hun tydeligvis ikke har den fjerneste anelse om. Jeg var fristet til å blande meg inn i samtalene flere ganger, men klarte, merkelig nok, å holde meg i skinnet.

Nivået er antagelig skuffende lavt. Så handlere, og andre, ta dere et kurs eller to i mineralogi.

Det var heller ingen aha-opplevelser. Men utrolig mange stilte med zeolitter fra Poona i India. Er det kanskje inflasjon i Poona-mineraler.?

Noen mineraler ble innkjøpt, som f.eks. kalkspat m/fluoritt fra Sande i Vestfold, gips fra Polen, nydelig gul stilbitt fra Sverige, pluss noen andre små ting.

Jeg var også med på NAGS-årsmøtet, som var det mest konstruktive NAGS-møtet jeg har vært på. Så, til de foreninger som ikke orker å stille opp: Møt

opp, det kommer ikke til å bli ordentlig «fart» i NAGS før det kommer flere foreninger på årsmøtene. 14 foreninger representert på et årsmøte er for lite.

Til slutt. Jeg kunne ikke observere noen form for plakater eller opplysninger om at det var steinmesse i selve Kongsberg. Og kr 15,- i parkeringsavgift jaget nok vekk en god del besøkende, og ergret sikkert enda flere.

Sirkuset foran hallen lørdagen, er kanskje noe arrangørene ikke kan lastes for, men litt flere plakater og henvisninger om messen hadde vært verd investeringen.

Turen tilbake til Bergen gikk raskt unna, i et bedre vær enn på framturen.

En stopp i Ullensvang med besøk i en adulardruse, ga et godt resultat, store hvite adular xx. Og det er jo en ting som gjør turen til en hyggelig opplevelse, og en lang og kjedelig kjøretur glemmes da heldigvis fort.

**Klokker – Mineraler
Termometere – Råstein
Penneholdere – Steinknekkere
Bokstøtter**

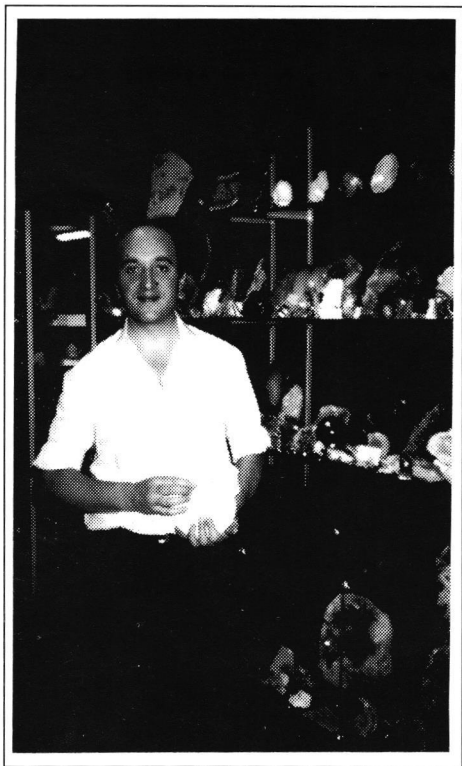
NAGS-nytt foto

En kjapp tur i EF-land

Som de aller fleste etterhvert har lagt merke til feiret Frankrike i juli i år 200-års jubileum for revolusjonen. Vi var som mange andre invitert til å delta i festlighetene. Vi skal ikke trøtte leserne med militærparader, gigantopptog av bisarr karakter og kjempesfyreverkeri her. Men se litt på hva vi fikk ut av dette på steinsida. Det var ikke stort, men et par ting snublet vi over der vi dro gjennom aftenlandenes vestrands fra Kiel til Bretagne og Paris og opp igjen.

Vi var som snarest innom Reuter Diamonds, juveler i Amsterdam og fikk bivåne brilliantsliping av diamant på nært hold. Artig og interessant med dyrt. Dyrt om en lar seg friste til å kjøpe. Her var det mye vakkert og elegant arbeide. Mineraux du Claridge på Champs Elysees 74 ble avlagt en visitt. Den ble fransk, for noen lokale godbiter å ta med

seg hjem som suvernir fantes overhodet ikke. Her var det vanlige; skårne, slipte og polerte agatgeoder og mye brassmateriale. Men det var hyggelige folk der og de sendte oss videre til Alain Carion i Rue St. Louis en l'île 92, på øya i Seinen altså. Og Alain var en kjekk kar, mineralhandler og samler som drev en fin og velordnet forretning. Mye fint

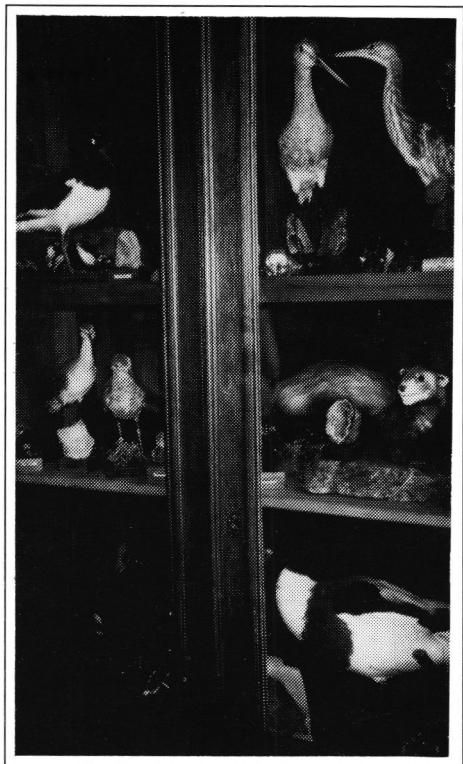

Alain Carion

NAGS-nytt foto

i hyllene, men fransk stein f.eks. axinit og epidot fra Bourg d'Oisans, det var det heller dårlig med. Men det var mye fint fra Marokko (azuritt, wulfenitt, vanadinitt, barytt og kalsitt) og andre tidligere franske kolonier, som fin dioplas fra Congo-Brazzaville.

Det endte med at jeg byttet til meg et par fossiler mot en stoff med viddakvarts. Fossilene (ammonitter) var ihvertfall franske. Men vel kommet hjem til Norge kom jeg så at jeg slett ikke samler på fossiler så de gikk på Kongsbergmessa, begge to for en femtilapp til en dame som skulle ha noen «steindyr». Jeg vil anbefale andre som er på de kanter å ta en tur innom Alain, helst rundt stengetid (19.30). Midt på dagen, da vi var der, var det et voldsomt turistkjør i forretningen. Alain prater gjerne, og han tar og gir skikkelige ting i bytte.

Skapet med det «rare» i NAGS-nytt foto

Men den største steinopplevelsen i Frankrike kom på et sted hvor vi minst ventet det. Hotel de Gare, jernbanehotellet, i Abbeville i Normandie er som slike hoteller flest, loslitt, døsig, blekede og litt flasset tapeter, kaniner og stall i bakgården, 7 meter under taket i spisesalen, fører god mat og drikk og er billig. Hva dette hotellet hadde som de andre ikke har var to spennende gamle skap med glassdører inneholdende en naturhistorisk samling med stor spennvidde. Vi la merke til skapene etter å ha inntatt et bedre måltid et par kveldstimer. Fuglene og dyra var lett iøyenfallende selv i den sparsomme belysningen. Men ved føttene til disse skapningene stod det oppmarsjert adskillig håndfast skaperprakt i form av fargerike mineralstoffer, både fra inn- og utland. Og det på klassiske tresokler, skikkelig merket det

Utsikt over slaghaugene ved Liege.

NAGS-nytt foto

meste, såvidt vi kunne se i det dårlige lyset. Neste morgen klokka 9 brakte vi emnet på bane for vertskapet. Men tilross for at vi la adskillig sjel i forespørse-len om å få åpne skapet overfor junior (ca. 35 år) så henviste han til at det var bare han far sjøl som hadde nøkkel og «han sov dessverre, noe han sannsynligvis ville fortsette med en stund fremover». Vi pleier ikke å gi oss så lett når vi finner en skikkelig forekomst, men her innså vi at vi manglet skikkelig redskap. Det kan ha vært språket, det kan ha vært framgangsmåten, vi avbrøt kortspillet, ikke vet vi. Men at det var

axinit av den fete typen i det skapet, det er vi sikker på.

Det nærmeste vi kom mineraler på tilbaketuren til frisk luft og rent vann, var slagghaugene ved Liege, ikke mye å si om dem, men de var imponerende store og det begynner etterhvert å vokse bjørkeskog på dem.

Skulle det bli slik at du kommer i nærheten av Abbeville så ta deg en tur innom Hotell de Gare. Og gjør gjerne et forsøk på å få med deg axinitten «min». Men husk på at jeg så den først og at «far» sover lenge.

ghw

**Nye mineral, slipematerial
og fasettmaterial
Ring for å få tilsendt prislister**

Fossheim Steinsenter

2686 Lom – Tlf. 062 11 460

NAGSMESSEN

FRA TO HANDLERES SYNSPUNKT

Det hele begynte nærmest som en fleip – «Du, når det blir Nagsmesse på Kongsberg, da stiller vi opp!» «Ja, jo, kanskje» – stort mer ble det visst ikke sagt om den saken.

Tiden gikk og plutselig nærmet messetiden seg med raske skritt. Bord ble bestilt og forberedelsene tok til, hyller, skap og bæreposer ble gjennomført. Hva skulle en nå ta med seg av stein og mineraler? Det måtte bli for det meste norske mineraler – vi fikk prøve å lage en liten motvekt til alt det utenlandske som har dominert disse messene i senere år, så fikk det bare bære eller breste!

Det var først da vi kom så langt at vi oppdaget at vi ikke hadde så mye materiale som vi hadde trodd! Gjennom årenes løp har vi jo byttet en del, gitt bort en del og også kassert en god del. Så hvis dere har tenkt dere på messe i fremtiden, kjære steinvenner, så ta godt vare på det dere har som er «nest best».

Vi foretok en prøve hvor vi beregnet ca. bordplass, størrelsen på prøvene vi skulle ha, og sist men ikke minst hva slags mineraler. Lørdagskvelden ble en hektisk innspurt for å gjøre alt klart!

Ja, så var det søndag 13. august og vi befant oss «bak bordet» som utstillere, en litt rar følelse! Vi følte oss vel litt trøstet da vår sidemann uttalte at det var ikke så farlig om salget ikke ble så stort, det var miljøet og det å treffe likesinnede som var det vesentlige.

Desto hyggeligere var det jo å kunne konstatere at salget ble langt over det vi hadde forventet, selv om vi nok hadde håpet å få byttet noe mer enn det vi gjorde. Litt bytting ble det jo, og mineraler som cancrinitt, cataplitt, linaritt, polymignitt m.fl. er nå å finne i våre samlinger.

Noen småbokser med diverse mineraler og krystaller som vi ga bort gjorde stor lykke hos den yngre garde.

Selvfølgelig gjorde vi noen tabber (det er jo av feilene vi lærer), men i det store og hele var vi veldig godt fornøyde. Vi har fått nye kontakter i «steinverdenen», nye impulser – og vi tror og håper at det kanskje i framtida også er plass for amatører på messene.

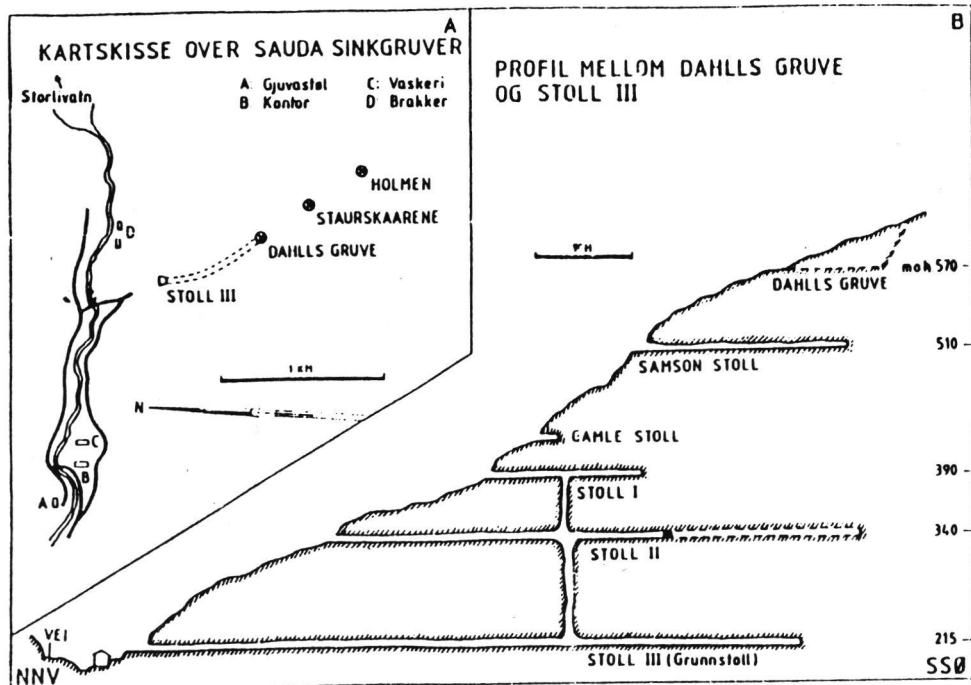
Solveig og Ingebjørg

Trykking av 4-farge bilder er dyrt, spesielt filmene. Derfor går vi ut med følgende bønn. Finnes det blant våre lesere noen som jobber på en lito-anstalt, og som kunne tenke seg å hjelpe oss med våre filmsett. Som betaling kan vi i hvert fall love rosende omtale i NAGS-nytt.

Birkeland sinkgruver i Sauda – en ny turistattraksjon

Sommeren 1989 ble de gamle sinkgruvene i Sauda åpnet for publikum. Guidede turer ble arrangert flere ganger i uken og interessen var stor, så Sauda kommune vil holde fram også til neste sommer

Historikk

Husmannen Gregorios Birkeland fartet rundt i Saudaheiene på jakt etter malm, og i 1881 fant han sink, jern og kobbermalm. Disse funnene ga grunnlaget for gruvedrifta, som startet alt i 1882. Selskapet som ble dannet fikk navnet Sauda gruvekompani og hadde i 1882 en arbeidsstyrke på 20 mann. Kompaniet kom fort i økonomiske vansker, og i 1887 ble gruvene solgt til et engelsk selskap. Engelskmennene gikk igang med stor optimisme. Mellom 1888 og 1891 var arbeidsstokken oppe i 100 mann, men optimismen sluknet snart. I 1892

var det bare 51 ansatte, og året etter tok C.D. Gilbert over gruvene. I 1894 ble det driftsstans pga. lave sinkpriser. Etter dette kom gruvene aldri i drift igjen. 1916 var siste året med prøvedrift. I de senere år har BP hatt mufingen på gruvene, og i 1987 og 1988 har de foretatt undersøkelser i gruvefeltet, undersøkelser som var negative.

Resultat

I den 17-årige perioden gruvene var i drift ble det tatt ut 24 000 kubikkmeter masse med et ertsinnhold på ca. 12 000 tonn, derav 36 prosent sink.

Mineraler

Foruten sinkblende, magnetkis og kobberkis er gravene mest kjent for den askefargede stilbitten, som forekommer i brede årer med meget store krystaller. Videre har vi vifteformede rosetter av cummingtonitt, arsenkiskrystaller, chalcantitt og meget pene gipskrystaller.

Adkomst

For å komme til gravene tar man E 76 til Røldal. Derfra tar man R 520 mot Sauda. Første tettsted er Hellandsbygd, og gravene ligger 7 km fra Hellandsbygd mot Sauda. En gammel gruvevei fører fram til gravene. Denne veien ble satt i stand i 1989 og er et kulturhistorisk minnesmerke. Her ble malmen fraktet med hest ned til havnen i Sauda. Når man går på denne veien, er det vanskelig å skjønne at man kunne kjøre her med hest og at det var for det meste kvinner som stod for denne transporten.

I den nyåpna gruva/stollen er hovedinngangen 600 m, og med sideganger kan man gå ca. 800 m. Stollen er meget trygg, men man trenger støvler, lykt og hjelm. For å være sikker på å komme inn i gruva bør en kontakte turistinformasjonen i Sauda. For større grupper kan guiding avtales med Sauda kommune.

Så ta en tur til Vestlandet neste sommer. For folk fra Østlandet kan turen kombineres med noen av gravene i Telemark (E 76 går forbi mange av dem).

Harald Kristiansen

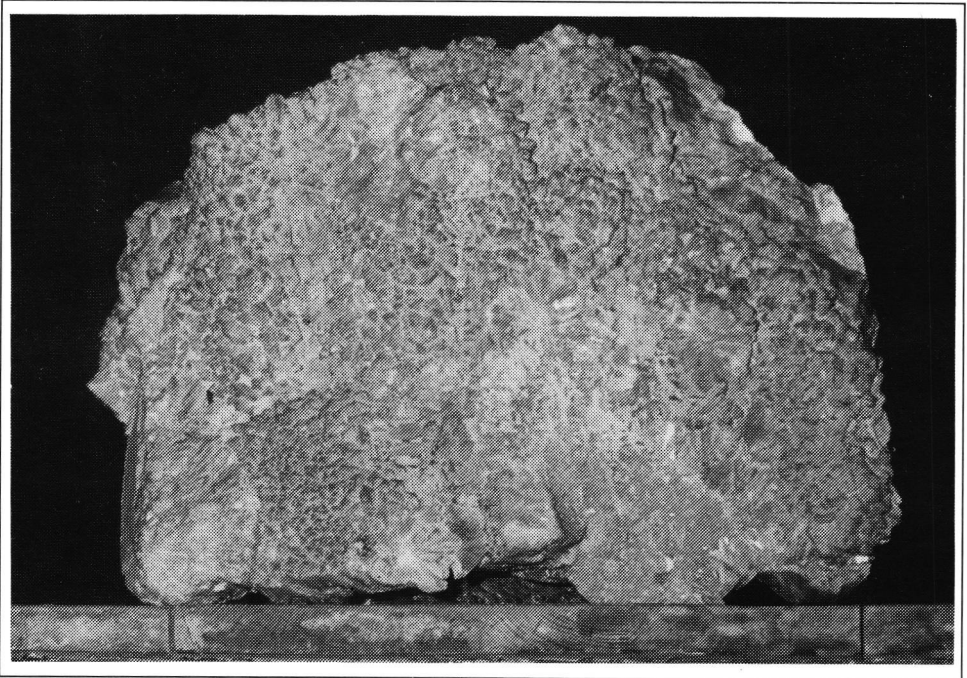
Metalldetektor ønskes kjøpt

Kittil Hagen

Borgetveien 27, 3900 Porsgrunn

Telefon 03 50 16 10

Gulorange stilbitt gruppe ca. 30 × 35 cm.

NAGS-nytt foto

13. Nordisk stein- og mineralmesse på Hamar

25. – 26. august 1990

Det er første gang Hedmark Geologiforening påtar seg å arrangere en større internasjonal steinmesse. Dette er jo egentlig litt merkelig, da foreningen er en av de eldste i landet og går inn i sitt 17. år. Foreningen har godt over 100 medlemmer fordelt over store deler av fylket.

Foreningens virksomhet har i stor grad vært knyttet til vår lokale geologi og ikke minst Mjøsområdet geologiske historie. Med de mange forskjellige bergarter og ulike geologiske tidsperioder som her er representert, har områdets geologiske historie vært et gjennomgangstema på våre møter og utferder.

At vår «far», Steinar Skjeseth, kommer fra distriktet har også påvirket vår virksomhet til å omfatte hele det geologiske fagspekteret fra kvartærgeologi, landskapstolkning til steinbestemmelser av ulike karakterer. Stein- og mineralsamlere har vi også blant oss, ikke mange, men få og gode.

Med denne bakgrunn vil vårt arrangement avvike noe fra tidligere NAGS-messer. Selv om utstillinger/stands for kjøp og salg av stein og mineraler vil være hovedessensen i opplegget, vil den mer generelle geologiske historie også få sin plass. Det vil også bli lagt opp til tema-utstillinger innen forskjellige geologiske fagområder, som f.eks. «Den

første Hedmarkingen», «Ametysten i Stange», osv.

For å kunne gjennomføre dette, tas det kontakt med sentrale faginstusjoner/miljøer, næringslivet og lokale krefter med tilknytning til geologi.

Vi håper med dette å nå et bredt publikum både lokalt og sentralt. Bare i Mjøsområdet bor det 200.000 mennesker.

Vår messe er lagt til Kulturhuset, Utstillingsplassen, i Hamar. Bygget er nytt med en romslig P-plass og ligger kloss inntil Scandic hotell.

Med de erfaringer Utstillingsplassen har fra andre messearrangementer, deriblant Hamar-Mart'n, bør vi stå godt rustet til å lage et godt arrangement.

Vi vil foreløpig ikke røpe noe mer om messens innhold, men håper å komme tilbake med mer stoff på nyåret.

Avsett allerede nå 25. og 26. august til et Hamar-besøk!

Steingod hilsen fra
HEDMARK GEOLOGIFORENING

RAPPORT FRA MÜNCHEN-MESSA

NAGS-nytt har fått et raskt telefonintervju med en av de nordmenn som avla messa et besøk.

Messa er nå større enn noensinne. Fire haller er fylt opp med stein og mineraler. Tre norske hadde kostet på seg stand, det er blitt temmelig dyrt etterhvert.

Østeuropeerne kommer nå med full tyngde, hele 50 fra den kanten stilte opp. Men de var ganske friske i prisforlangende sine. Noe som kanskje skyldtes at amerikanerne kastet seg over dem under utpakkingen på onsdagskvelden. Med bordprisen er også med på å drive prisene i været. de høye bordleiene har også ført til at mange av de store fra USA og andre land utenfor Tyskland ikke hadde bord i år.

Av norskt materiale var det en del anatas å se hos de tre unge tyskerne som var på Kongsbergmessa. De hadde tydeligvis hatt et godt utbytte av sommeroppholdet sitt på Hardangervidda. En del av kvartsen måtte de jo avgi til lensmannen i Odda, men den noe mindre anatasen kom tydeligvis helskinnet igjennom. Største X var på 36 mm. Det er en pen størrelse men den går jo greit i lomma likevel. Noe av materialet liknet mistenkelig på Matskohæstuffer. De sa selv at det ikke var så rart siden det finnes 50 forekomster like i nærheten. dette vet vi ikke er tilfellet. (Se ellers andre oppslag i dette NAGS-nytt). Norsk gull, zirkon, hessonitt var også å se. Ellers så hadde Hintze, en tysk forhandler med et noe frynsete rykte, en del klassisk norsk materiale til påfallende lave priser.

Fra Sovjet kom det fin lysegrønn datolitt fra Dalnogorsk ved Japanhavet. Dette er forøvrig et område som det stilles store forhåpninger til framover. De fem store gruvene (bly/sink) ventes å gi praktstuffer med calsitt, danburitt, datolitt og sulfider i årene som kommer.

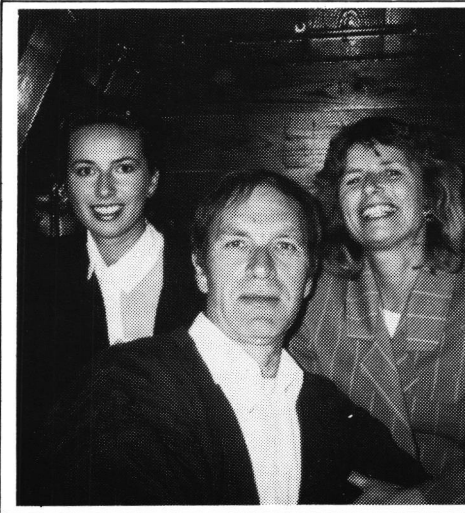
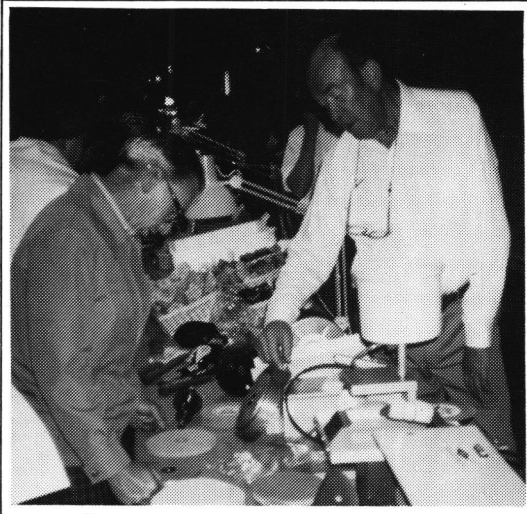

Hovedtemaet til München-messa i år var «stjerne-
nesteiner». Foto: Agentur publik, München

Lapis XX fra Afganistan, rhodokrositt fra Argentina, topas, akvamarin og kunzitt fra Pakistan, cavansitt og grønn apofyllitt fra Poona, India, meget bra sulfider fra Peru og fensterkvarter fra Brasil var ellers av det man la merke til. Allment kan sies at prisene var i overkant men at de nå tydelig er på nedtur. Dette gjelder særlig Pakistan og Afganistan mineraler.

I München var det ellers fint å kunne se Fersmann museets samlinger utstilt. Det var en opplevelse i seg sjøl, vel verdtt reisen. Dette museet som ligger i Moskva er nå under ombygging og til neste år kan denne samlingen som er absolutt på topp i verden betraktes i Moskva i nye fine omgivelser.

GLIMT FRA KON

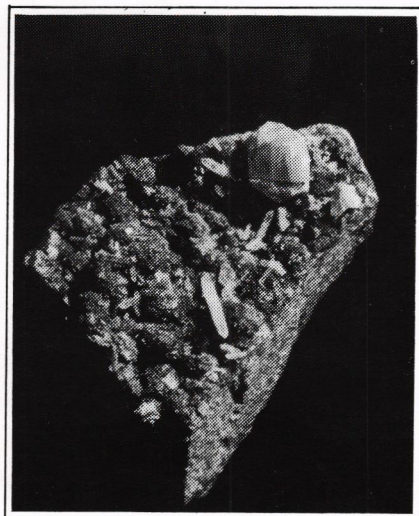
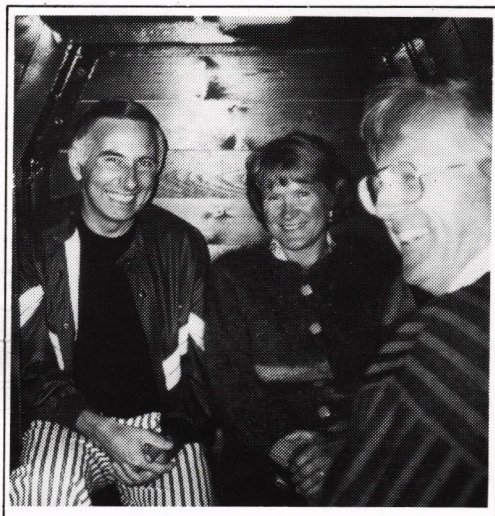
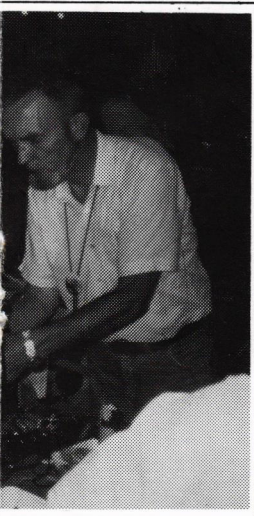

NAGS-nytt foto

En rask bildekavalkade fra Kongsbergmes-
sen. Øverst fra venstre: Brynjulf Gjerstad var
som alltid på plass. Det samme var Einar
Fivelstad. NAGS-tombolaen gikk strykende.
Torgeir Garmo, Lom og Johannes Keilmann,

Munchen er på sporet av gruvetoget som
brakte de 100 gjestene til den fine messesfesten
som vertskapet hadde stelt i stand inne i
Kongens gruve. Redaktøren av et herværende
steinblad hadde selskap av kone og datter,

KONGSBERGMESSA

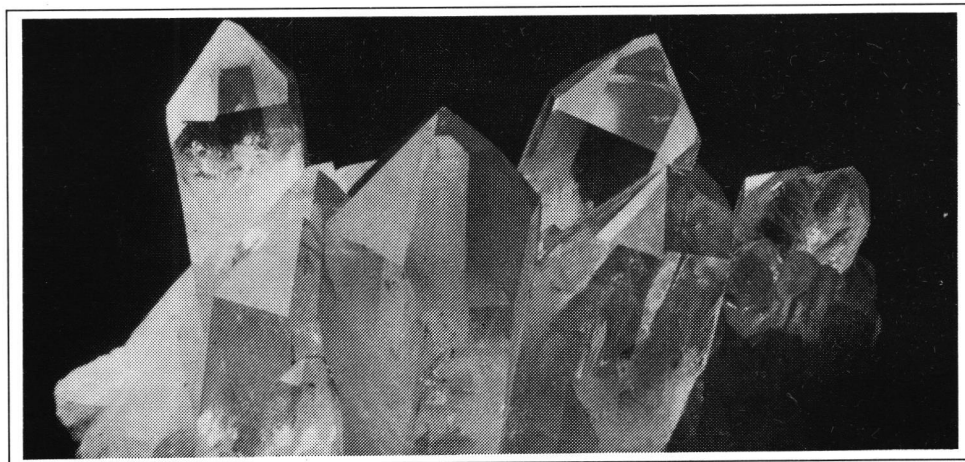
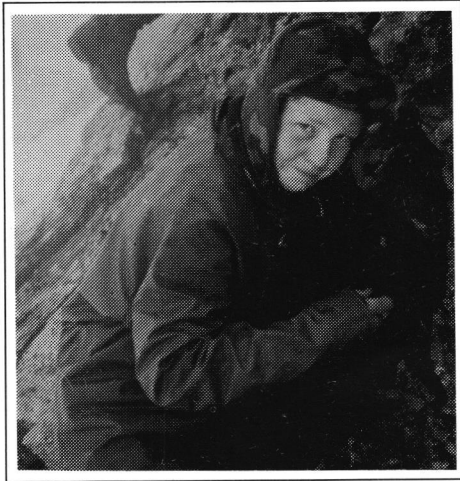
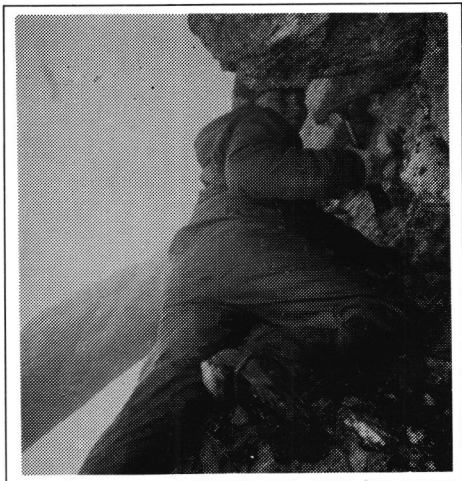
samt hyggelige folk fra Kongsberg på inntur. Redaktørens, for anledningen svært klare blikk, skyltes at han tidligere på dagen hadde blitt konfrontert med en særlig godt utviklet scheelitt-krystall (ca. $1 \times 1 \times 1$ cm) på matriks

med andraditt og kvarts. Den stammet endatil fra Skjærpemyr på grua, hans «egen kjøkkenhage». Det var om vi ikke husker feil Erik Strøm som bibrakte vår redaktør denne rystende, men dog sjelsettende opplevelse.

LESERBREV

Hardangervidda juni '89

Så tidlig som i juni måtte vi høyt opp for å finne bart fjell. Bare topper og flyer stakk opp av det metertjukke snølaget. Her er det Roy, 13 år (øverst til venstre) og Per Morten, 13 år, (øverst til høyre) som er oppe i 1500 meter i sludd og tåke. Men hva gjør vel dårlig vær om en har skikkelige klær og en god hammer i handa.

Vi hadde det strevsomt, men veldig fint og vi fant noen løse kvartskrystaller som vi tok med oss. Men de var ikke så store som dem vi så hos Arne Eriksen i tyssdal da vi kom ned fra fjellet igjen. Kvartsgruppa på bildet veier hele 35 kg!

Hilsen fra Geir, Per Morten, Roy og Trond.

Svar til Alf Olav Larsen fra Evje Mineralsti og Håland Feltspatgruve

Evje Mineralsti består av flere gruver som er eid av Evje og Hornnes kommune. Kommunen har overlatt driften til et andelslag som årlig velger sitt styre. Dette styret har fått i oppgave av kommunen å besvare innlegget i NAGS-Nytt.

Vi vil gjerne først kommentere noen av anklagepunktene:

1. Gruppen fra Telemark Geologiforening besøkte gruva før den var åpen for sesongen.

2. Siden gruva ikke var åpnet og forholdene derfor ikke tilrettelagt, ble det informert om at ordinær pris var 30 kroner pr. person, men at de besøkende i dette tilfellet kunne betale hva de syntes besøket var verdt. Det ble da betalt 100 kroner.

Evje Mineralsti a/l holder oppe gruva som en turistatraksjon så lenge det er økonomisk evne til det. Man er derfor nødt til å prioritere å holde åpent i sommersesongen, fra ca. 20/6 - 20/8.

Ved siste spregning ble det sprengt ut masse på ca. 1000 tonn. Av denne massen blir det ved jevne mellomrom gjort utgravninger i sommersesongen. Hvis samlere til alle tider skulle tilfredsstilles, måtte utgravningene gjøres så ofte at det ville være økonomisk uansvarlig med nåværende billettpris. Det vil også tappe gruva for resurser alt for fort.

For å holde driften gående i Evje Mineralsti er man avhengig av tilskuddet fra det offentlige såvel som fra det private næringsliv.

Den omtalte gruva blir regnet som skandinavias beste pegmatitt gruve, og har i hele dette århundret vært benyttet til b.l.a. ekskursjonsområde for geologi-

studenter fra hele Europa. Det er også riktig at der er funnet 59 forskjellige mineraler i gruva, som et forskningsprosjekt ville det nok vært meget interressant.

I årets sesong har det vært ca. 4000 besøkende i gruva. Vi erfarer at både samlere og den store mengden vanlige besøkende jevnt over har hatt positiv opplevelse.

Da vi ikke kjenner til hva som er skjedd i Iveland, overlater vi til gruveeierene der å kommentere dette.

Med vennlig hilsen

Evje Mineralsti a/l

Olav Veset, Formann

Vi vil gjerne få komme med enkelte bemerkninger angående leserinnlegget som var undertegnet Alf Olav Larsen i NAGS-nytt nr. 3 d.å.

Håland Feltspatgruve, Ljoslandsåsen, er en mineralrik pegmatitt, kjent for sine store beryler. Den er fra århundreskiftet og frem til i 1960-årene blitt drevet på feltspat og kvarts.

Gruva har de siste årene vært åpen for mineralsamlere i sommersesongen. Det er anledning til å kjøpe adgangskort til gruva for å lete etter mineraler på egenhånd. Det sprenges regelmessig etter mineraler.

For grupper, lag og foreninger er det anledning til å bestille spregning og/eller guiding til fastsatte tider. Dette ble gjort da Telemark geologiforening besøkte gruva i juni d.å.

Til orientering kan nevnes at selve spregningen bare er en liten del av det arbeidet som må utføres for å kunne drive ei gruve.

Det må også presiseres at man på forhånd ikke kan gi en garanti om at det blir funnet mineraler av stor verdi hver gang det sprenges. Ingen kan på forhånd si hva som skjuler seg i de over 900 mill. år gamle pegmatittene. Det er jo også dette som gjør det hele så utrolig spennende. Gruva har vært drevet på privat basis som et prøveprosjekt med tanke på turisme. For å kunne opprettholde dette tilbudet må prisen ligge på kr. 60,- pr. pers. for at driften overhodet skal kunne balansere.

Håper dette kan oppklare noe av misstemningen til Telemark geologiforening ved deres besøk i gruva.

Med hilsen

*Odd Arild Nygård
gruveeier*

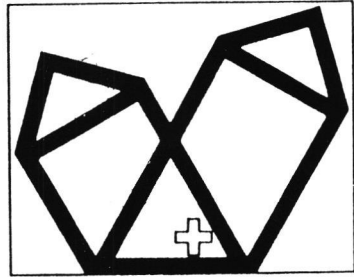
Brannfakkel?

Åpent brev med spesiell adresse til enkelte av NAGS medlemsforeninger: Få, om i det hele tatt noen, vil være uenige i at vi nå har fått et NAGS-NYTT (som heretter også vil framstå under nytt navn) med en helt ny giv. På den bakgrunn mener jeg det er på sin plass å reise følgende spørsmål:

Hvorfor ønsker dere som forening å opprettholde, og kanskje tilmed intensivere arbeidet med, et eget og lokalt medlemsblad, når dette åpenbart må skje i konkurranse med og på bekostning av vårt felles blad?

Hvorfor ikke samle kreftene om, og alt aktuelt stoff i, ett blad, for på den måten å gi grunnlag for at «nye NAGS-NYTT» skal bli enda bedre og mer lesverdig produkt, kanskje ikke bare for norske lesere, men også innen resten av Skandinavia eller Norden? Svar imøteses i disse spalter.

Roald Ellingsen, Haugesund

Æreskodeks

Det følgende er en oversettelse fra «Schweizer Strahler vol. 6 Nr. 1 februar 1982. Vi bringer det her på debattsida og reiser samtidig spørsmålet; kan og bør vi få noe liknende i NAGS? I neste nr. kommer vi med tyskernes versjon av samme tema. Samt forhåpentligvis lesernes raske reaksjon på nedenstående. Jeg kan ellers forsikre om at tysken var mye bedre enn den norske oversettelsen bærer preg av. Men jeg mener å ha fått med meg meningsinnholdet.

ghw

Æreskodeks for medlemmer av SVSM:

1. Den som leter etter mineraler, krystaller eller fossiler må rette seg etter de stedlige bestemmelser og forordninger. Eiendom, natur og landskap skal respekteres.
2. Skader på kulturlandskap, skog, veier og andre innretninger må unngås. Det er en plikt at ethvert lete- og funnsted blir etterlatt rent og ryddig.
3. Bruk av sprengstoff, maskinelle hjelpemidler (borhammer osv.) er forbudt uten bevilgning og må dessuten ikke brukes på søn- og helligdager. Likeså må det ikke lages støy på søn- og helligdager i nærheten av bebyggelse. Man bør også unngå støy på hverdager om mulig.

DEBATT

---

4. Avmerking av et funnsted slik at man senere kan arbeide videre skjer ved at det legges igjen, godt synlig, noe arbeidsverktøy eller at det settes opp et værbe-standig skilt med navn, adresse og dato.

Påberopelse av funnet går ut etter to år hvis finneren ikke har gjort arbeid der i mellomtiden eller hvis funnet er åpenbart forlatt. En person kan bare belegge 3 forekomster i samme område.

5. Det betraktes som tyveri å ta med seg eller å ta vekk mineraler, verktøy eller markeringer fra en belagt forekomst.

6. Betydelige eller vitenskapelig interessante forekomster skal meldes til en vitenskapelig institusjon.

7. En samler skal først og fremst skaffe mineraler til egen samling og til bytte.

8. Mineraler, krystallstoffer og fossiler har bare en egenverdi for vitenskapen og for samleren når det foreligger nøyaktige oppgaver over forekomsten. Den

som bytter eller selger mineraler, fossiler osv. har plikt til uoppfordret å gi videre sanne opplysninger om forekomsten. Samt gjøre oppmerksom på stuffer som er endret eller reparert.

9. Den som nytter funnene sine kommer- sielt må rette seg etter gjeldende lover og retningslinjer i handel.

10. Mot den eller de medlemmer av SVSM som påviselig bryter æreskodek- sen kan det bli iverksatt tiltak. De kan være fra at man får anledning til å gjøre det godt igjen til utelukkelse fra SVSM. For enhver sann mineralvenn er det å overholde ovenstående bestemmelser en æressak og en forpliktelse.

Æreskodeksen utgjør en del av statue- tene til Schweizerischen Vereinigung der Strahler und Mineraliensammler. Den erstatter «retningslinjer og anbefalinger av 3. oktober 1970.

Holder en slik markering hos oss?

Können Sie me please la Route a l'anatas sagen?

Vidda

Vi er tre hyggelige «gamle gutter» som i en del år har gjestet vestvidda. Vi har tatt det med ro og har det riktig trivelig, synes vi. Et godt forhold oss imellom og et rimelig bra forhold til omgivelsene har gjort at turene våre har blitt vellykket. Ren glede, tross for mye drittvær og valne fingre. Vi knakker litt her og litt der og noen tunge bærer har det blitt. Stein har kommet på hylla, bytteobjekter har skiftet eier og noe har vi solgt. Det synes vi er greit, vi tilhører ikke dem som, ofte med en særdeles god personlig økonomi i ryggen, slår seg for brystet og erklærer; «Jeg selger aldri en stoff, det ville ødelegge den rene gleden ved samlingen.» Rike har vi ikke blitt, og blir det vel ikke heller. Men vi har etterhvert en solid kapital å øse fra når det gjelder opplevelser og inntrykk fra en praktfull og storslagen natur. Hverdagen blir større slik.

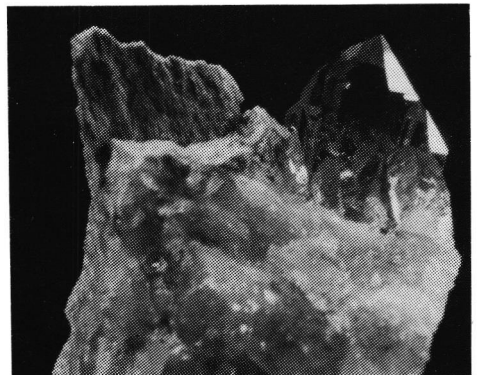
Nå synes vi at vi ser mørke og annerledes skyer som trekker opp over vidda. For hva skal en si til at norske stein- og mineralhandlere drar sine utenlandske

foretningsforbindelser inn på vidda for å vise dem i detalj hvor godsakene kommer ifra? Økt interesse og omtale av norske mineraler og mineralforekomster i internasjonale tidskrifter vil også medføre større press på norske forekomster. I ett slikt tidskrift hadde vi litt sans for angivelse av finnested. Det sto «mellom Hardangerfjord og Gudbrandsdalen» (anatas). I et annet synes vi en gjorde det litt for lett, her sto forekomsten med 100 meters nøyaktighet. Dette dreier seg om følsomme områder og vi er redde for at det nå er slutt på roen på Vidda. Kappløp med profittsugne mellomeuropeere ligger ikke for oss, vi ville helst ha kunnet fortsette med å ta livet med ro når vi er på de trakter.

Dette høres kanskje litt «Norge for nordmennaktig» ut, men det får stå til!

I alle fall synes vi det er viktig at alle NAGS-nyttlesere tenker i gjennom problemene som allerede er der. Og hva et rush av utlendinger på Vidda kan føre til med hensyn til begrensninger for oss alle.

Beste hilsen, Bigwan, vidda 3

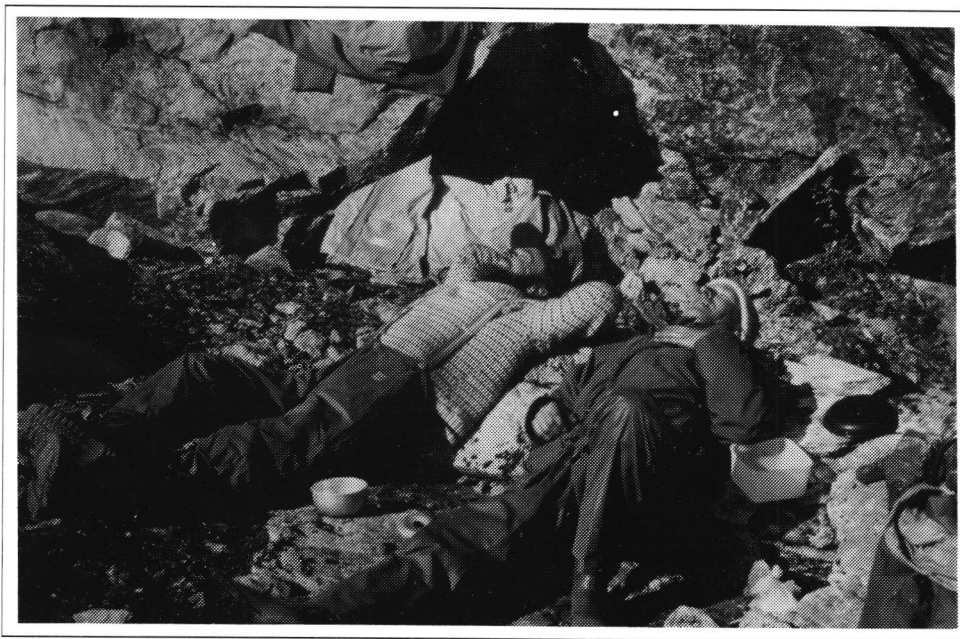

Noe dukker det jo opp fra sprekker og hulrom.

DEBATT

Vi tar det med ro og nyter de få streif av sol.

Her er tredjemann på jakt etter viddas skjulte skatter.

Gullundersøkelser i Sandøldalen

Undersøkelser som NGU har drevet ved Sibirien i Sandøldalen er avsluttet for i år. Gullforekomsten ved Sibirien, som ligger mellom Grong og Nordli i Nord-Trøndelag, ble funnet av geologer fra NGU i fjor høst. Malmen ble oppdaget i steinbrudd hvor Vegvesenet har hentet masse til utbedring av riksveien langs Sandøldalen.

I løpet av sommeren og høsten har NGU gjennomført omfattende geologiske undersøkelser i området for å bestemme gullinnhold og størrelse av Sibirienmalmen.

Det er også gjort endel undersøkelser i et større område langs Sandøldalen og sørover mot Snåsa. Malmletingen har foregått i regi av «Nord-Trøndelagsprogrammet», som er et samarbeidsprogram med deltakelse fra NGU og Nord- og Sør-Trøndelag fylkeskommuner.

Undersøkelsene har omfattet geologisk kartlegging, geokjemi med prøvetaking og analysering av gull i bekkesand, samt geofysiske målinger. Etter de første undersøkelsene tidlig på sommeren ble det i august startet kjerneboringer ved Sibirien, og tilsammen er det boret nesten 700 meter. Disse borkjernene er nå analysert på gull og en rekke andre bestandeler, sammen med et stort antall bergarts- og malmprøver fra andre steder i Sandøldalen-Snåsadistriktet (totalt mer enn 700 prøver).

Foreløpige resultater av undersøkelsene er som følger:

Sibirienforekomsten består av kvartsganger som lokalt fører svovelkis og mindre mengder kobber- og blyulfider. Svovelkisen inneholder mye gull, i gjen-

nomsnitt ca. 50 gram pr. tonn. I Vegvesenets steinbrudd var det enkelte kvartsårer med nok så mye gullholdig svovelkis som nå er brukt som fyllmasse og pukk ved vegutbedringer i distriktet.

Selve kvartsårene har stor utbredelse og kan følges mer enn 3 kilometer i øst-vest retning. Imidlertid er svovelkisen svært ujevnt fordelt i disse årene, og boringene tyder på at det er mye mindre av gullholdig svovelkis i kvartsgangene på dypet under steinbruddet og i kvartsgangene utenfor bruddet. Analysene så langt har *ikke* gitt grunnlag for å tro at forekomsten ved Sibirien kan være drivverdig. Høyeste gullinnhold over 2 meters bredde (som er minste mulige malmbredde som kan brytes med maskiner) er knapt 1 gram pr. tonn.

Det er funnet et nytt område omtrent 2 kilometer sørvest for Sibirienforekomsten med kvartsårer av samme type som de ved Sibirien. Disse inneholder svovelkis, men med et lavere gullinnhold. Analysene viser opptil 0,7 gram gull pr. tonn. Bekkesedimentgeokjemi har ledet til et nytt interessant område sør for Møklevatnet på nordsiden av Sandøldalen. Bekkesand herfra viste seg å ha et høyt gullinnhold, og bergartsprøver som senere ble innsamlet i området viser at

Gullvegen

Bare det beste er godt nok. Det må ha vært Vegvesenets parole i Nord-Trøndelag. I det nye bærelaget på rv74 i Lierne har de blandet flere hundre kilo ekte gull.

Vegen og Vi gratulerer: Her er det endelig noen som for alvor har innsett lønnsomheten i å investere i vegen.

Etter at Vegvesenets bruk av gullpukk ble kjent, har mang en lykkejeger vært i sving og plukket med seg deler av den verdifulle vegen. For vedlikeholdet blir det derfor en stor utfordring å sørge for å bevare «den i parsellen nedlagte kapital», som det heter så fint blant Vegvesenets økonomer.

Det var ivrige geologer fra NGU som avslørte Vegvesenets materialvalg til bærelaget på den opprustede riksvegen. Under prøveboring i fjellet kom de på spor av en gullåre som ledet rett inn i Vegvesenets steinbrudd. Og det dyrebare gullet var allerede knust til pukk.

Vegvesenet kan ikke være riktig vel bevart, sukket nok geologene. Men det er vi jo. Og den verdifulle pukken er også vel bevart – under asfalten på den staselige Gullvegen.

Vi tar det som en selvfølge at Vegvesenets edle bruk av metaller i vegbyggingskunsten også får direkte konsekvenser for bedriftsavisa i Nord-Trøndelag. I alle år har den båret navnet trafikkåra. Gullåra blir naturligvis det nye navnet. Og det er vel heller ikke særlig tvil om etatens nye, miljøvennlige motto: Statens vegvesen – for gull og grønne skoger!

Knop. Fra Vegen og Vi.

det finnes gull (omkring 1 gram pr. tonn) i kvartsårer sammen med små mengder sulfidmineraler. Området vil bli undersøkt videre neste sommer med tanke på å finne større gullanrikninger. Rettighetene er sikret av Nord-Trøndelag fylkeskommune.

Det er funnet sulfidholdige kvartsårer i Snåsaområdet med relativt høyt gullinnhold. Analysene av en enkelt prøve viser over 3 gram pr. tonn. Området vil bli undersøkt neste sommer.

I tillegg til disse gullfunnene har arbeidet ført til nye tanker om geologien i området. Med hensyn til gull er dette distriktet nokså «jomfruelig terreng»; den eneste kjente malmforkomsten med høyt gullinnhold har vært et lite skjerp ved Godejord på nordsiden av Sandjørdalen. Resultatene av NGU's undersøkelser åpner interessante perspektiver for videre gull-leting i Trøndelag. Med utgangspunkt i de erfaringer som er vunnet ved årets undersøkelser vil NGU fortsette gull-letingen i Lierne-Grong-Snåsaområdet og andre deler av Trøndelag.

Norden rundt – nytt fra foreningene

Riksförening: SARF

Sveriges Amatörgeologers Riksförbund har bildats vid ett møte i Långban 1989 05.27. Stadgar har antagits og en medlemsavgift på 10,- per fullbetalande medlem hat godkants. Nedan følger utdrag ur stadgar:

§ 1. Syftemål.

Förbundet skall verka för en utveckling av kunnandet i geologiska og därmed sammanhörande frågor i till förbundet anslutna föreningar.

Förbundet skall verka för ett gott samarbeite med markägare, gruvägare og staten så att insamling av geologiskt material för kunskapsinhämtande og privata samlinger inte måtte begränsas.

Förbundet skall verka för att kännedom og nya rön inom verksamhetsområdena sprids till medlemmar i till förbundet anslutna föreningar.

Förbundet skall dessutom verka för att uppgifter om fyndplatser og nya mineral liksom övrigt som kan främja förbundets verksamhet sprides till i förbundet anslutna föreningar.

Förbundets skall verka för samordning med andra länders förbund med likartad verksamhet.

§ 2. Medlemskap.

Förbundet är öppet för envar förening som på sitt program har frågor av geologisk art.

Ansluten förening skall godta SARF:s stadgar og erlægga av riksstämman fastlagd avgift. Förening som ej erlägger avgift eller bryter mot stadgarna kan av riksstämman uteslutas.

Universitet, högskolor og industrier har rätt att bli stödjande medlemmar.

Protokollsanteckning: till förbundet anslutna föreningar är i interna angelägenheter suveräna.

§ 4. Valbarhet.

Valbara till styrelsen är endast medlemmar i någon av de till förbundet anslutna föreningarna. Som styrelsesledamot får ej väljas någon som yrkesmässigt bedriver handel med mineral, fossil eller annat som har anknytning till amatörgeologi.

GOD IDE!

Da et større kjøpesenter i distriktet hadde «fritidsuke» rykket DG inn med stein og tombola. Noen dagers innsats skaffet foreningen over 11 000 kroner netto, samt nye og interesseerte medlemmer.

Mineraltur til Huken pukkverk

Frammøte denne gangen var upåklagelig: Ca. 70 personer med stort og smått møtte opp foran porten til pukkverket. Lars ønsket alle velkommen og ga oss en kort innføring i stedets geologi og historie, og en advarsel om pukkverkets farlige områder. Ved inngangen til pukkverkets kontor er det utstilt et utvalg av bergarter og mineraler fra området. Samtidig med at vi studerte disse, fikk vi

utlevert en oversikt over mineraler som er funnet på Huken.

Bruddet ligger i et område med bergarten basalt. Dette er en vulkansk bergart som ble dannet for ca. 250 millioner år siden. I lavaen var det mange gasser og væsker før den stivnet, slik at basalten etterpå inneholdt en mengde gassblærer og sprekker. Disse er senere blitt fylt med mineraler utfelt av vann som trengte gjennom bergarten.

Etter dette ruslet vi alle opp i bruddet, med unntak av undertegnede som kjørte opp bilen med plaster, matpakke og hammer.

Følgende mineraler ble funnet:

Epidot: Mørk grønn til eplegrønn. Det ble funnet tildels meget velutviklede krystaller.

Kalkspat: Hvitt, iblant vannklart mineral. Det ble funnet fine krystaller, og en spesiell variant: Skiferspat.

Flusspat: Fiolett og grønn, (røde og hvite varianter ble også funnet). Både som masser og krystaller. De fleste krystallene var små og hadde terningsform.

Kvarts: Også variantene bergkrystall (vannklar) og røykkvarts (brun-svart) ble funnet.

Scolecitt: Hvite til rosa vifte- eller fjærlignende krystaller i sprekker. Dette er egentlig et uvanlig mineral, men vi fant ganske store mengder av det.

Bornitt: Blålilla og metallisk, «broget kobber».

Kobberkis: Kraftig gult metallisk. Det ble funnet en relativt stor stuff av dette mineralet.

Malakitt: Kraftig grønn irr-farge. Det ble funnet endel meget pene eksemplarer.

Svoelkis: Gul-hvit, metallisk, delvis i velutviklede krystaller (kuber med avkuttete hjørner).

Prehnitt: Hvit til lys grønn, glassaktig. Krystaller ble også funnet.

Hematitt: Sterkt metallisk, blåsvart, «jernglans». Meget vanlig i bruddet.

Amfibol: Grønt, trevlet mineral.

Magnetitt: Svart, magnetisk jernmineral.

Feltspat: Som krystaller i basalt: Hvite, rosa, røde. Varianten plagioklas finnes som «båter», hvite til gulaktige streker eller linser i basalten.

Av bergarter ble det funnet: Nordmarkittporfyr, Basalt, Basalt, variant: Listelava, Groruditt, Syenitt, variant: Nordmarkitt, Gneis (som ikke var fra bruddet. Den inneholdt mineralene kvarts, glimmer (biotitt og muskovitt) og granat).

Av andre ting ble det funnet dendritter som er jern/mangan utfellinger på mikroskopiske sprekker. Disse ser ut som blader eller planter.

Været var strålende, letingen og funnene gikk for fullt, og Lars ble helt opptatt med å bestemme mineraler for deltakerne. Under samlingens gang, ble det lagt opp en liten utstilling av hva man hadde funnet. Denne var til stor nytte for mange, for å se hva man kunne finne og hva de andre hadde funnet.

Turen begynte å avsluttes ved 13.30 tiden, og etter 14.00 hadde de fleste gått. Alle sammen virket meget fornøyd, og vi takker Lars for en meget vellykket tur i Steinklubbens regi.

Bjørn. Steinklubben

Drammensmessa

Drammen har avholdt den faste høstmessa si lørdag 28. oktober 10.00 - 16.00. Over 400 var innom og var vel fornøyd med det. Det var også de 35 utstillerne som kunne melde om godt salg og mye bytting. Arrangørene mener at det gode resultatet skyldes god annonsering og omtale på forhånd.

Noen nye store ting dukket ikke opp. Men det var som tidligere mye fint fra Drammensgranittens hulrom (akvamarin, topas, feltspat, røykkvarts, ægirin/akmitt).

Årvollåsen 11. juni

Tor Belstad stilte nok en gang opp som turleder. Han hadde laget en tykk fin guide på 20 sider. Koselig at «gamlegutta» ikke slipper taket fullstendig. På Sentralbanen møtte en flokk på 11 stykker som han skulle holde styr på.

Først det akademiske kvarteret, og så avgårde. Oppi lia ved Grefsen sto en av våre ved veien og haiket – med egen bil.

Alle 13 samlet seg på parkeringsplassen ved Stig steinbrudd. Her fikk vi først en innføring. Det var også like ved at vi fikk en maskott – en ekstra kjælen brannete katt. Så gikk vi litt ned i veien og opp i røysa. Unggutten gikk først for å se om det gikk an å komme fram. Vi andre kom etter i tur og orden. Her fant vi vesuvian og granater.

Så opp igjen til parkeringsplassen. En ble igjen, mens resten fortsatte innover i skogen. Før vi kom til neste forekomst, krysset en hare stien.

Forekomsten var fredet, så etter å ha hørt etter, ble det bare å se men ikke røre når det gjaldt granatene, axinitene og alt det andre.

Så siste forekomst og matpause før vi gikk til angrep. Her var det bl.a. bornitt og for den som krabbet undret hinderet, malakittstråler. Herfra fant folk hjem ettersom det passet.

Strålende vær hadde vi hele tiden – selvfølgelig. Takk for fin tur!

Sissel Marie Caspari. OG.

Søndagstur til Glomsrudkollen

Det var et strålende vær denne søndagen da de 12 turdeltakerne dro til Kongsberg. Turen gikk fint, og vi fikk med oss alle bilene da vi svingte brått av fra hovedveien og inn på en bomvei. Vi stanset på et egnet sted og tok beina fatt oppover.

Harald og Helge var turledere, og etter å ha pekt og forklart litt om hvor vi burde lete og hva vi kunne finne hvor, forsvant de inne i et gruehull før vi andre fikk sukk for oss.

Vi tok fatt som best vi kunne, og vi fant, vi fant. Opp til venstre ble det funnet grønn kvarts, vanlig kvarts, epidot og grossular, og de som vandret videre innover fant nydelige pyramidformede sovelkiskrystaller.

Så ble det kaffepause og «bytting» av funnsteder. Det var ganske folksomt i området, det så ut som om stedet var populært for leting.

På veien ned dukket det mennesker opp og ut av gruehull med svære, tunge ryggsekker og fornøyde ansikter.

Vi avsluttet utflukten med en saumfaring av parkeringsplassen og dens omgivelser, og noe ble da funnet her også.

Irene, KOG.

Innehaver Magnus Svensli

GRANÅSEN 11 - N-8610 GRUBHEI - NORWAY - TELEFON 087 30 436

SMYKKE - STEN - SLIPING
og utstyr for stensliping
Fasettsliping utføres
Nordnorske mineraler

Gullfunn i Sigdal

SVELVIK: Et mindre funn av gull er gjort i Sigdal. Svelvik Steinmuseum forteller at funnet er gjort i fast fjell i en kontaktzone mellom kalk og granitt. Funnet er svært interessant da det er rikelig av turmalin og arsenkis i området og disse mineraler er ofte letemineraler for gull.

De to amatørgeologer som står for funnet ønsker foreløpig å være anonyme for å ha arbeidsro. Imidlertid har Svelvik Steinmuseum fått lov å utstille malmprøver en tid fremover.

Fra: Laagdalsposten 9.10.89

Vi har hørt at

– det i Valbergbruddet i Kragerø stadig dukker opp fine ting. I sommer, hyalitt (opal i grått belegg), epidot fine klare xx, ilmenitt xx, hornblende xx og clinoklor.

– på tippet ved Fjærlandstunnelen er det funnet opptil 10 cm anhydritt med apofylitt, flusspat og kvarts xx.

– synkisitt x inntil 1 cm er funnet ved Hornindal.

– det ved Masfjorden var en større druse som ga epidot med kalkspat og stilbitt.

Thomas Moore

Thomas Moore skriver i «Nytt fra Europa-spalta» i the Mineralogical Record nr. 4/89:

«Videre så jeg på Liege (Belgia)-messa (nov.-88) de beste anatas på kvarts-stuffene jeg har sett på lenge. Jeg har blitt fortalt at den berømte Matskorhæ-forekomsten likevel ikke er død, og at dette var stuffer som var samlet ganske nylig. Kvart-grupper opptil 10 cm i tverrmål fulle av glitrende blå-svarte, opptil 1 cm

store anatas dobbelt pyramider. Det ble også budt fram løse anatas krystaller opptil 3,5 cm lange. De fleste av anatas krystallene på kvarts var som vanlig ødelagt, men en praktfull miniatyrstoff (for bare \$ 100) og en «thumbnail» (rundt \$ 60) var reine og hele og hadde anatas krystaller som dekket 75% av overflaten. Vi tror at Moore tar feil her. Dette er ikke nytt materiale. Derimot så vet vi at en del av det materiale som ble tatt fra denne vernede forekomsten i 1985/86 ble solgt til en belgisk forhandler. Se ellers lederart. og et innlegg på debattida. *Red.*

Kjekt å ha

Grei koffert med mye bra isenkram har de laget til i krystallklubben på Nesbyen. Her er alt du trenger om du skulle komme over noe. Du kan grave, pirke, lirke, slå og lure ut det du måtte være ute etter i kriker og kroker. Særlig godt likte vi den flate solide spaken som er ypperlig til å få kilt ut plater uten å få skader på stoffene.

Vi har hatt kofferten liggende i bilen permanent en stund, praktisk og greit har det vist seg å være. Du slipper å ha det slengende rundt omkring. Forutsatt at du har selvdisciplin til å få det ned i den forholdsvis trange kofferten etter bruk. Skal vi trekke for noe må det bli at kofferten er laget av plast her burde det nok ha vært kostet på mer solid materiale. Vi ville iallefall heller ha betalt litt mer. Ellers så er den slagertypen som er valgt ikke den beste for formålet. Bytt den ut med en som ikke har avrundete hjørner. Denne her er det lett å få skrens på, det kan lett føre til at plasteret som også ligger klart til bruk i kofferten, fort blir oppbrukt.

Dette er en avstresskoffert, fin gaveide. Godt verktøy er halve jobben!

ghw

SETT & HØRT

For ca. 1/2 million

For ca. 1/2 million år siden levde det et folk som kalles steinalderfolket. De var, som folk i dag, «samlere». De samlet på det de hadde mest av, nemlig stein. Stein ble den tids penger, og man målte sin rikdom i – nemlig, stein! Nåtidens pengeoppbevaringssteder kalles jo banker, et ord som stammer fra steinalderen. De rike steinalderfolkene oppbevarte steinene sine i såkalte steinbrudd, og når de skulle ta ut litt, for å betale husleie eller lignende, banket de ut litt stein. Snart ble slang-uttrykket på steinbruddene banker, etter lyden bank! Bank!. Steinens makt var som pengenes i dag.

De som hadde flest stein bestemte det meste og kunne velge hvor de ville bo.

Det ble populært for de steinrike å bo ved kysten og ha hytte på fjellet. Noe som vi ser rester av den dag i dag, på de enorme steinmassene som det er på disse stedene. Som da som nå, så kunne de ikke ta med seg steinene i graven, selv om noen vikinger prøvde på det noen årtusener senere.

Etter som årene gikk og de steinrike fikk mer og mer stein, brøt det ut revolusjon. De steinrike hènrettet opprørerne med steining, og det sier seg jo selv at de etter en stund ble blakke og at all steinen ble spredd for alle vinder. Det er derfor vi i dag kan finne stein overalt, men det finnes jo noen som samler dem fremdeles.

MAD.

Sakset fra geoposten nr. 1 '86

MINERALER KJØPES!

Vi bygger et mineralmuseum med utstillingshaller inne i fjellet. Til dette trenger vi norske stuffer av utstillingskvalitet.

Kontakt Frigstad ☎ 042-98 533

Steiner på nordisk messe

KONGSBERG: Bergstaden har i helgen blitt viet stor interesse av de «stein-gale». Fra Norden og Europa kom de for å stille ut, selge, eller se på stein under den nordiske mineralmessen som ble arrangert. En messe der stein fra hele verden var samlet på ett brett.

Krystaller i alle varianter, syntetisk lagde steiner, fossiler og sølv.

De 50 utstillerne, som kom fra Norden, såvel som Tyskland, Nederland og Polen, hadde tatt med stein fra hele verden. Noen hadde slipt steinen til smykker og klokker, mens andre satset på steinens naturlige skjønnhet.

Atter andre hadde lagd syntetiske steiner med et glimmer og fargespill av de sjeldne. Digre forsteinede haitenner og fossilerte fisker. I det hele tatt et vidt spekter av hva en kan kalle stein.

Det var Kongsberg og Omegn Geologiforening som var arrangør av den årlige nordiske mineralmessen, en vandremesse i regi av NAGS (Norske Amatør Geologers Sammenslutning). En forening som består av 2.000 medlemmer. 70 befinner seg på Kongsberg.

Også for ti år siden var Kongsberg arrangør av steinmessen, da i friluft utenfor Bergverksmuseet.

Her i distriktet kan vi skryte av store sølvforekomster, sier Håkon Lintvedt, formann i Kongsberg og Omegn Geologiforening.

Asgeir Helgestad, «Fremtiden»

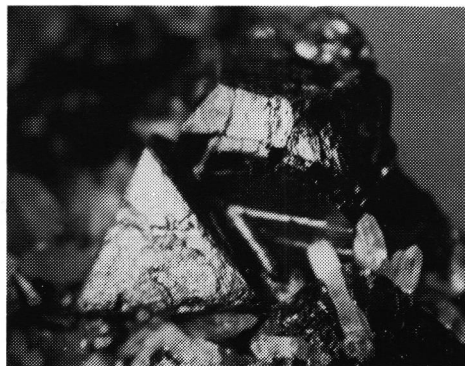
Frimerker

Det er mange år siden jeg samlet frimerker. Men her forleden gjorde jeg en forberedende manøver i den retning igjen,

det gikk så greit, og gikk slik til: Jeg kom gående oppover Ullevållsveien i vårt hjemlige Oslo da jeg fikk rødt lys ved krysset Wdm. Thranes gate. På den andre siden av gata ser jeg at det er en frimerkeforretning, «Frimerkehjørnet». Jeg tenker at nå skal jeg prøve dette her med motivmerker, går inn og ber om frimerker med stein. Det var ikke så mye han hadde sa mannen bak disken, men etter litt søking i Sveits så kom det opp et par fossiler. Det ene betalte jeg 10 kroner for, det andre fikk jeg gratis fordi det hadde en skarp brett i høyre hjørne. To lette fine fossiler fra Sveits midt i Oslo for den prisen, det er vel billig? Men det jeg egentlig hadde å si om frimerker i denne spalten er at «frimerke- og mineralboka», Nags-nytt 1/89, er bestilt fra forlaget i Frankrike, men det drøyer tydeligvis. Så de som har bestilt får bare smøre seg med tålmodighet.

ghw.

Vi har sett fine oktaedriske sinkblendekrystaller fra ei byggetomt på Grua. De dukket opp på Mossemessa. Sidekant 8 mm.

RETTELSER TIL Verneede lokaliteter i Norge

Av: Lars O. Kvamsdal

Rettelse til artikkelen: Verneede lokaliteter i Norge, NAGS-nytt nr. 2, 16. årgang side 42-46.

For å hindre misforståelser blant fossiljegere og andre, iler jeg til med følgende to tilføyelser og fire rettelser. De to første er tilføyelsene:

Fylke	Kommune	Forekomst	Type	Fredet	Annet
Akershus	Asker	Bjerkåsholmen	NmII, f	15.01.88	
	Asker	Djuptrekkerodden	NmII, f	15.01.88	
	Asker	Neselva	NmI f	15.01.88	
	Bærum	Kampebråten	NmI, f	15.01.88	
Sogn og Fj	Vågsøy	Verpeneset	Mf, geol	30.09.82	
	Horningdal	Gytte-skotet	NmI, m	16.11.84	
	Bærum	Kampebroten	Nm, f	15.01.88	Tidl. Ytrehorn

STEINHAUGEN

Mineral Galleri - Rock Shop

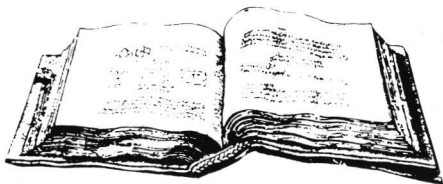
Storgt. 15, 1500 Moss - Tlf. (09) 25 19 63

NORSK STEINSENTER

STRANDGATEN - 4950 RISØR
TLF.: (041) 50 096

DETALJ
OG
EN GROS

Norsk Steinbok

Vi skal ikke bruke så mye spalteplass på Universitetsforlagets nyttigvelse av Torgeir Garmos bok om norsk stein. Vi fastslår at dette dreier seg om noe mer enn en nyttigvelse. Boka er revidert i forhold til 1983-utgaven. Tekstdelen er strammet opp, formatet har blitt litt større, nye mineraler har kommet til og billedmaterialet har blitt bedre.

Dette er boka for steininteresserte i Norden, de som ikke har den bør skaffe seg den. Den vil gi leseren mange gleder, garantert. Boka koster kr. 1,26 pr. side, det er billig! Forfatter: Torgeir Garmo
Tittel: Norsk Steinbok
Pris: Kr. 345,-

Vi beklager

Ved anmeldelsen av Norsk Steinhåndbok, Nags-nytt 3/89, gjorde vi et stort nummer av at vi ikke syntes verket forsvarte tittelen. Så skrev vi tittelen feil sjøl. Slik er det, hovmot står for fall!

Altså, ikke Norsk håndboksteinbok, men Norsk Steinhåndbok.
Red.

Vi beklager

I annonsen til Grenland Stein-hobby i nr. 3 '89 har prisen Genie slipe- og poleringsmaskin blitt feil. **Riktig pris skal være kr. 12.700,-.** Ikke 12.7000,- som det sto.

STENBODEN

smykker
smykkestelner
bearbejdet stein
råstein - innfatninger
utstyr for smykkesteinsliping

Forretning - Verksted : Verksgt. 1, 1353 Bærum's Verk, Telefon 02-13 85 07

ETTER NEUMANN

Scheelitt

Ved Saude/Lia gruve ved Norsjø, ble det av undertegnede funnet flere druserum i magnetitt, med mikrokrystaller av scheelitt. Mineralet opptrer som hvite, opp til 0.5 mm store oktaedre og er utvilsomt en pseudomorfose etter hematitt. Krystaller av vismuttglans, opp til 3 cm lange, opptrer stedvis i den mer massive magnetitten. Mineraliseringen er relatert til en forkastning, og hematitt/magnetitt og vismuttglans kommer inn som en tidlig fase i paragenezen. Scheelitt, sammen med kalkspat, kommer inn som en sen fase.

Hans-Jørgen Berg

Neverdal

Den unge Geo-klubben i Neverdal arbeider godt. De melder om bra aktivitet med turer, møter og så blir det messe på forsommeren.

Utenriks

Det kan se ut som om det blir nok å gjøre for tyskerne på hjemmebane kommende sommer. Om de skal ta ned Berlinmuren. Dukker det opp stuffer på messene i 1990 mon tro?

Hvem har ansvaret?

I Miljøverndepartementet har de for tiden ingen som har oversikt over og ansvar for feltet geologi-naturvern-fredning. Ansvar for og videreutvikling på dette området er helt overlatt fylkene. Det er vår erfaring etter å ha prøvd oss i de departementale irrganger. Dette mener vi selvsagt at det bør rettes på. Men de har vel så mye å gjøre med å tilrettelegge PR-utspill for skiftende statsråder at de ikke har tid til denslags bagateller. Vi avsender stein (en liten granat fra vernet område) som kan legges i skoene, til departementet. De som tror at denne småsure kommentar har noe å gjøre med det faktum at departementet ikke en gang er villig til å abonnere på NAGS-nytt, tror helt rett.

**Våre kart og publikasjoner
er spennende vinterlesning.
Du får dem fra:**

Be om katalog. Tlf. 07 92 16 11, 7001 Trondheim.

DETALJ OG ENGROS

Vi sender over
hele landet

BE OM KATALOG

Grenland STEIN-HOBBY

Storgaten 211, 3900 Porsgrunn
Tlf. 03-55 04 72 – 51 02 01

SPECIALITET:

DIAMANTUTSTYR
sagblader – bor – skiver
hjul – etc.

Kunstmia

STEINKJELLEREN rock-
shop

MINERALER, SLIPEUTSTYR, RÅSTEIN
SKIVER, INNFATNINGER, CABOCHONER.

Åpent:
08.30 – 15.30

STOR 50 SIDERS KATALOG

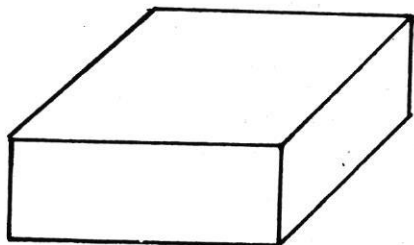
Medlem
N.M.F.

Tilsendes for 15 kr. som fratrekkes bestilling.

C. ANDERSEN & CO.

A.B.C. Gaten 5, 4000 Stavanger – Tlf. (04) 52 08 82

MINERAL INVEST

PLEXI-SOKKLER for utstilling av
stuffer og slepne stener er nå
tilgjengelig i rikt utvalg.
Be om lager- og prislister.

MINERAL INVEST

Åsakerveien 1, 3430 Spikkestad
Tlf. 02 85 58 01

Odda Geologiforening jubilerer

«Steingalen» ti-åring

Hver tirsdag møttes de til vanlig. Inne i fjellet i Odda, som seg hør og bør. Og «steingale» er de så visst. Da tenker vi ikke på deres mentale helse, men på den hobbyen de dyrker.

Vi snakker selvsagt om Odda Geologiforening. En forening som feirer sitt ti-årsjubileum i disse dager. Forøvrig et høydepunkt som ble behørig markert med et stilfullt arrangement på Mercur.

Og det er en vital ti-åring vi har med å gjøre, skal vi dømme etter jubileumsberetningen. Fra det første møtet på Bakke skole 8. november i 1979 og frem til i dag.

De siste ni årene i egne lokaler i de gamle kommandolokalene til Sivilforsvaret i tilfluktsrommet «Knausen» i Odda. Få steder hadde vel passet bedre enn nettopp inne i fjellet.

ILDSJELER

I det første styret satt Odd Eide som formann. Nestformann var Stein Knudsen, og styremedlemmer var Bjarne Nordlund, Åse Bergli Nilsen og Else Jensen. Stein Knudsen har vært med i styret alle disse ti årene. Else Jensen i ni år, og Bjarne Nordlund i seks år. De må vel med rette kunne kalles for ildsjeler i det arbeidet amatørgeologene driver.

Formenn i de årene foreningen har eksistert har vært Odd Eide, Lars Mannsåker, Arne Eriksen og Norvall Nikolaisen.

Katalogiseringen av Apold-samlingen, slipekurs, smykkekurs, ekskursjoner, foredrag og produksjon av en kasse med steinprøver til bruk i undervisningen ved Odda barneskole er alle eksempler på de aktiviteter foreningens medlemmer driver med. Deler av den omtalte Apold-samlingen står forøvrig utstilt ved Odda Folkebibliotek.

Og i medlemslokalene i «Knausen» står

det steinsager, stereomikroskop, slipebord, UV-lampe samt en god del faglitteratur. Her er det skapt et skikkelig miljø for alle som har stein som hobby. Hver tirsdag har de åpen kveld her. I tillegg er de ofte ute på ekskursjoner for å hente inn flere mineraler.

Joda, det står så absolutt til liv hos jubilanten.

HF, Ove Nikolaisen

10 år!

I geologisk sammenheng kommer vel 10 år under betegnelsen mikro, men så er foreningen også oppgående og ved godt mot. Jubileumsmøte hadde nær 100% frammøte av det totale medlemstall og bød på et variert program.

Til midag ble det servert reinsdyrstek fra Hardangervidda, dyret som således har beitet i anatasenes rike.

Arne Eriksen tok oss med via video til Svalbard, fra en tur han var med på i 1988 i regi av DNT. Både til lands og til vanns fikk vi oppleve den storslåtte naturen i dette mektige øyrike.

Roald Ellingsen fra Haugaland geologiforening kom med et bestillingsverk av oss over emnet: Skjerping, muting og utmål.

Ellingsens grundighet i dette temaet må berømmes. En spent og årvåken forsamling fikk her en innføring i Bergverkslovens mangfall. Som norske statsborgere følte vi oss oppjekknet og rettighetstor. Moseloven lå i bønn.

Ingen frustrerte amatørgeologer reiste hjem denne kvelden.

Bj. N.

KRYSTALLKLUBBEN 88

Hallingdal Stein og Mineraler
3540 NESBYEN

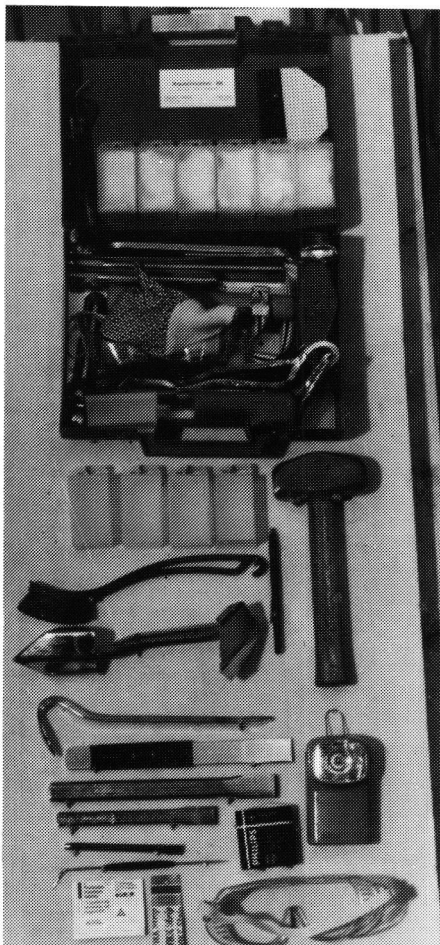
ÅRETS NYHET FOR MINERALSAMLERE.

Endelig har den kommet! Kofferten som er uunværlig for alle mineralsamlere. Kofferten inneholder et rikt utvalg av meisler, hammer, briller, hansker osv. Kofferten er konstruert med tanke på at du med et lite håndgrep har alt utstyr du trenger. Pent, ryddigt og oversiktlig. Alt utstyret er av høy kvalitet.

Koffertens innhold	veil.	utsalgspris
1 hammer. sv. stål	150 kj.	95,-
1 kam. meisel	10"	81,-
1 meisel	250 m	94,-
1 meisel	175 m	41,-
1 meisel	130 m	33,-
1 sp. Dr. pirker		46,-
1 sp. kraft hakke og spade		128,-
1 rissenål		42,-
1 magnetpen		35,-
1 par hansker		14,-
1 par briller		40,-
1 lykt m/batteri		40,-
7 stk. plastbokser m/lås		36,-
1 kost m/hestehår		15,-
1 notisbok		7,-
1 stk. koffert		50,-
Ormebittabletter		18,-
Fingerplaster		5,-
Normalpris		820,-

Alle delene kan fåes kjøpt hver for seg gjennom Krystallklubben, Halingdal Stein og Mineraler til spesialpris. Bestill pr. brev eller ring Tore Scott Arnesen. Telefon 067 71 796. 3540 Nesbyen.

VÅR PRIS! Kr. 640,-

RETURADRESSE: NAGS-Nytt, N-2740 ROA, NORGE

